

PRIMORSKI DNEVNIK je začel izhajati v Trstu 13. maja 1945, njegov predhodnik PARTIZANSKI DNEVNIK pa 26. novembra 1943 v vasi Zakriž nad Cerknim, razmnožen na ciklostil. Od 5. do 17. septembra 1944 se je tiskal v tiskarni «Doberdoba» v Gocvu pri Gorenji Trebuši, od 18. septembra 1944 do 1. maja 1945 v tiskarni «Slovenija» pod Vojskim pri Idriji, od 2. maja 1945 pa v osvobojenem Trstu, kjer je izšla zadnja številka. Bil je edini tiskani partizanski DNEVNIK v zaslužnjem Evropi.

PRED OBRAVNAVO V PARLAMENTU O VLADNI DAVČNI ZAOŠTRITVI

POSVETOVANJA PREDSEDNIKA VLADE RUMORJA S POLITIČNIMI TAJNIKI VLADNIH STRANK

Socialistična levica pravi, da bodo morali socialisti v parlamentu zahtevati spremembo davčnih ukrepov - Ministrski podtajnik o špekulacijah pri izvozu

RIM, 11. — Po večerajšnjem sestanku s tajnikom PSI De Martinom, se je predsednik vlade Rumor danes sestal s tajnikom socialdemokratske stranke Orlandijem, z obrambnim ministrom Andreottijem in s tajnikom krščanske demokracije Fanfaniem. Sedanji pogovori predsednika vlade s tajniki strank leve sredine so v neposredni zvezi z ukrepi, ki jih je vlada sprejela na davčnem področju in ki jih je že predložila v potrditev parlamentu.

Predsednika vlade skrbi odpor, na katerega so naleleti davčni ukrepi ne samo pri delavskih sindikatih in KPI, temveč tudi pri vseh proizvajalnih stanovskih organizacijah. Hkrati pa predsednika vlade skrbi, kako bodo nastopili v parlamentu socialistični poslanci, ki gotovo ne morejo ignorirati sindikalnega stališa.

To zaskrbljenost predsednika vlade potrjujejo tudi izjave, ki jih je dal socialdemokratski tajnik Orlandi po pogovoru z Rumorjem. Med drugim je Orlandi izrazil zaskrbljenost za morebitno naraščanje inflacije kot posledice večje davčne obremenitve, kar naj bi vplivalo na premično lestvico draginskih doklade. Orlandija skrbi

rem pravi, da je treba odločno podariti nezadovoljstvo za vladno gospodarsko politiko, da je vlada sprejela krivične ukrepe in da ni prevela nobene obveznosti, da bo dala pobude za spremembo denarne in kreditne politike. V luči teh dejstev, nadaljuje poročilo socialistične levice, «ni mogoče v nobenem primeru zagovarjati v parlamentu nedotakljivosti vladnih zakonskih odlokov: Socialistični parlamentarci pa si morajo prevzeti politično odgovornost, da se spremeni vsebina teh zakonskih odlokov, da se izrazi nasprotovanje protijudskim ukrepom in da se poudari važnost odlokov, ki so vladni politični odgovor na levo opozicijo.»

Socialistična levica poudarja, da ni mogoče odlašati s politično pobudo, da se doseže spoštovanje vseh obveznosti, ki so bile sprejete v pogledu kreditne politike. Sporočilo socialistične levice nadalje pravi, da je treba z zaskrbljenostjo jemati na znanje poslalskega parlamenta položaja zaradi šarje političnega razčlenjenja odnosov v pomembnih delovnih sektorjih. Socialistična demokracija po eni strani, po drugi pa zaradi upravičene zaostrelosti opozicije komunistične partije in osnovnih sindikalnih organizacij do vladne politike. Vojna s sindikati, o kateri je zaskrbljenostjo govoril De Martino, pravi sporočilo, čeprav se še ni spremenila v čelni spopad, je dejansko že v teku. V tej zvezi, pravi socialistična levica, si ni mogoče zamisliti, da bi socialisti hoteli premostiti to vojno z zaviralnimi stališči in notranjosti sindikalnega gibanja.

Ministrski podtajnik za kmetijstvo Salvatore je dal tedniku «Tempo» intervju, v katerem izjavlja, da so mnoge italijanske industrijske družbe in izvozniki ponaredili fakture poslov s tujino in v njih vpisali za več milijard lir vrednosti blaga manj, kot ga dejansko izvozili. S tem, pravi ministrski podtajnik, so industrijske družbe ogrožale državo in si zagotovile v tujini velika nenadzorovana denarna sredstva, ki se niso nikoli več vrnila v Italijo po običajni bančni poti. Te špekulacijske operacije so podobne špekulacijskim operacijam pri uvozu blaga v Italijo, zlasti pa pri uvozu mesa. Podobnih primerov je bilo mnogo v preteklem desetletju v ZDA, dokler niso tam sprejeli strogih ukrepov za nadzorstvo nad uvozom in izvozom. Ministrski podtajnik pravi, da v trenutku, ko se država pripravlja, da bo nabrala z novimi davki 3 tisoč milijard lir pri italijanskih potrošnikih, je treba tudi odločno stopiti proti omenjenim špekulacijam.

PO RAZSODBI O TELEVIZIJSKIH ODDAJAH

Ustavno sodišče potrdilo nujnost demokratizacije RAI

Zadovoljstvo zveze časnikarjev ob razsodbi ustavnih sodnikov

RIM, 11. — V zvezi z zadnjo razsodbo ustavnega sodišča o televizijskem monopolu, o televiziji po kablu in o repetitorjih za tuje televizijske oddaje je vsedržavna časnikarska zveza objavila komunikacijo, v katerem ugotavlja, da je sodišče potrdilo pravilnost stališča, ki ga je časnikarski sindikat zastopal že leta. Zveza potrjuje, da si bo še v naprej prizadevala, da bi prišlo do doslednega izvajanja sklepov ustavnih sodnikov.

V nadaljevanju pravi komunikacija, da zveza časnikarjev sprejema načelo javnega monopola nad televizijskimi oddajami, ki ga je sodišče tudi tokrat potrdilo, vendar v spoštovanju premis, ki so jih sodniki nakazali. S tem v zvezi morajo vlada čimprej začeti z reformo, ki naj bi opravičila tudi na ustavni ravni monopolistično vodstvo radiotelevizijske ustanove. Zato je treba sprejeti demokratična jamstva, ki naj bi preprečila izkoriščanje RAI-TV za strankarske interese.

Ustavno sodišče, pravi še izjava vsedržavne zveze novinarjev, je tudi razveljavilo ukrepe, ki sta jih sprejela zadnja dva ministra za pošto Gioia in Togni v zvezi s televizijskimi oddajami po kablu in v zvezi s televizijskimi repetitorji za tuja televizijska omrežja. V obeh primerih sta ministra izkoristila dejstvo, da o tem ni točnih določil. Tudi za to je potrebna zakonodajna pobuda, ki naj bi omogočila premostitev spornih vprašanj. Obenem bo treba čimprej ukrepati, da bi televizija po kablu zagotovila svobodo izražanja javnega mnenja in družbenega pluralizma.

Razsodbo ustavnega sodišča je komentiral tudi socialist Cichotto, šef oddelka za tisk in propagando pri PCI, ki je izjavil da pomeni razsodba zmago tistih sil, ki se borijo za popolno reformo radiotelevizijske ustanove.

Danes zjutraj se je na Montecitorioju sestala parlamentarna komisija za radio in televizijo. Predsednik Sedati je ugotovila vodstvo članice komisije, da je izvršni svet, ki se je sestel konec prejšnjega meseca sklenil sklicati komisijo, da bi proučil ustavno poročilo RAI-TV ter možnost sklicanja seje z ministrskim predsednikom Rumorjem. Sedati je nato poudaril, da je v teku današnje seje morali obravnavati tudi posledice in komentarje zadnje razsodbe ustavnega sodišča. Poleg tega bi morali obravnavati tudi ustavno poročilo RAI-TV in obratno ustanove za leto 1973.

Po njegovi izjavi so spregovorili tudi drugi člani komisije, med katerimi naj omenimo komunističnega Valterja, ki je dejal, da se popolnoma strinja z načrtovanjem sestankom s predsednikom vlade Rumorjem in izrazi zadovoljstvo ob razsodbi ustavnega sodišča.

Demokristijan Francanzani je dejal, da je razsodba ustavnega sodišča zelo pozitivna, čeprav se sedaj postavlja vprašanje, ali je zakonodajna vrnitev na prejšnjo obliko, ki je bila predložena v parlamentu, ki je bila določena v zakonu, ki je bil dosežen okoli leta 1960, ali pa je treba razpravljati o nekaterih obdobjih vračanja, ki so naloge medobčinskih parlamentarnih komisij in izvajanje po-

Z OBJAVO SKLEPNEGA KOMUNIKEJA

ZAKLJUČEK URADNEGA OBISKA PREDSEDNIKA TITA V ROMUNIJU

Dosežena vrsta pomembnih sporazumov na področju tehnološkega in industrijskega sodelovanja

(Od našega dopisnika)
BEOGRAD, 11. — Predsednik republike Josip Broz Tito se je danes popoldne s soprogo in ostalimi člani jugoslovanske delegacije vrnil z uspešnega uradnega obiska v Romunijo.

Tito, ki se je danes popoldne vrnil v spremstvu Ceausescuja iz Constante v Bukaresto, je v spremstvu romunskega predsednika obiskal novo stanovanjsko naselje in tovarno težkih strojev. Neposredno pred odhodom sta vladna predsednika Bijačidi in Manescu podpisala desetletni sporazum o gospodarsko-znanstvenem in tehničnem sodelovanju, proizvodni kooperaciji in specializaciji.

V obširnem skupnem sporočilu o obisku in razgovorih Tito - Ceausescu se med drugim poudarja, da sta predsednika imela izprizno menjavo misli o dosedanjem razvoju in možnosti nadaljnjega razvoja sodelovanja med obema državama in partijama ter o aktualnih mednarodnih odnosih in mednarodnem komunističnem delavskem gibanju. Glede dvostranskih odnosov sta predsednika ugotovila, da se sodelovanje med državama in partijama na vseh področjih od njihovega zadnjega sestanka uspešno razvija. Predsednika sta ocenila, da so nacionalne manjšine v obeh državah pomemben dejavnik v socialistični graditvi obeh držav in v krepitvi prijateljstva med obema državama. Rešitev vprašanja narodnosti in obeh državah je notranja zadeva vsake od njih, toda narodnosti morajo biti v vedno večji meri most zблиžanja in stalne utrditve prijateljstva med jugoslovanskim in romunskim narodom.

Pri izmenjavi misli o mednarodnih odnosih sta Tito in Ceausescu pozdravila proces popuščanja napetosti in reševanja spornih vprašanj o pogajanjih ter poudarila potrebo večjega angažiranja drugih sil in enakopravne udeležbe vseh držav na svetu. Borba narodov za enakopravne politične in gospodarske odnose je po oceni obeh predsednikov sestavni del borbe za mir in napredek na svetu. Jugoslavija in Romunija sodita, da je za zagotovitev miru in varnosti neobhodno potrebno, da odnosi med državami in narodi temeljijo na spoštovanju načela nacionalne neodvisnosti, suverenosti, teritorialne integritete, polne enakopravnosti, medsebojne koristi in nevmišavanja v notranje zadeve.

Predsednika sta posebno pozornost posvetila položaju v Evropi. Pozdravila sta dosedaj dosežen napredek na konferenci evropske varnosti in sodelovanja, izrekla sta se proti zavlačevanju dela konference in poudarila odločnost obeh držav, da vložita nadaljnje napore, da konference sprejme dokument, ki bi omogočil vzpostavitev takšnih odnosov v Evropi, ki bi pomenili svetovno varnost in enakopravni in svobodni razvoj vsake obče države. Predsednika sta se izrekla za ukinitve tujih oporišč na ozemlju drugih držav, za manjšanje vojaških efektivov, za zmanjšanje oborožitve, za splošno razorožitev. V tej seznani Ceausescu za dejavnostjo nevrščeni, politiko kateri sta o predsednika pozdravila kot po-

Danes je splošna štiriurna deželna stavka v deželah Sardiniji, Umbriji, Basilicatu Apuliji in Tridintinski - Gornjem Padižju. V Potenzi je generalni tajnik CGIL Luciano Lama dejal, da so sedanje stavke prvi odgovor na davčne ukrepe vlade, ki prizadevajo predvsem delavski razred. Lama se je nato vprašal, ali bodo te žrtve koristile in ali je vlada organizirala tako politiko, ki bi olajšala kreditne težave, v katerih se nahajajo italijanska podjetja in tako omogočila premostitev gospodarske recesije.

V maju neznatno povišanje cen na debelo

RIM, 11. — Osrednji statistični zavod sporoča, da so se v maju cene na debelo povišale samo za 0,6 odstotka. To izhaja iz povišanja 0,7 odstotka nekmetijskih pridelkov in zmanjšanja cen na debelo za 0,3 odstotka kmetijskih pridelkov. V maju je bilo torej povišanje cen na debelo skoraj neznamno, če upoštevamo, da so se cene na debelo v januarju povečale za 6,4 odst., v februarju za 6,9 odst., v marcu za 5 odst., v aprilu pa za 2,1 odst.

KVALITETNI IN DOKUMENTIRANI POSEGI SLOVENCEV NA MEDNARODNI KONFERENCI

V ospredju gospodarska in socialna zaščita in zahteva po globalnem zaščitnem zakonu

Delo konference je potekalo v treh ločenih komisijah, in sicer za jezik, kulturo, šolstvo in sredstva javnega obveščanja, za družbenogospodarska vprašanja in za ustavnopravna vprašanja

Z večerajšnjim dnem je mednarodna konferenca o manjšinah v tržaški Pomorski postaji po uvodnih referatih v sredo začela z živo razpravo v treh komisijah in sicer v komisiji za jezik, kulturo, šolstvo in sredstva javnega obveščanja, v komisiji za družbenogospodarska vprašanja in v komisiji za ustavnopravna vprašanja. Posegi v vseh treh komisijah so bili zavrti, po večini skrbno pripravljani in na trenutke, tudi živahni in polemčni.

V prvi komisiji, kateri je predsedoval prof. De Mauro, se je prvi prijavil k besedi predstavnik Baskov prof. Sagredo. Orisal je težak položaj svojega naroda, ki že daljša časa vodi oborožen boj in skuša svoj poseg usmeriti v napore, da bi bile manjšinam prihranjene tako travmatične izkušnje. Baski verujejo v bodočnost Evrope, v kateri pa hočejo biti enakovredni sodelavci. O nekaterih družbenopolitičnih aspektih manjšin je s florentinsko briljantnostjo govoril prof.

Sergio Salvi, prof. Boris Iskra pa je razgrnil nekatere specifične probleme slovenskega šolstva zlasti v luči nepopolnosti slovenske šolske strukture v Italiji in ustrezne diskriminacije slovenske mladine. Hajos Ferenc, predstavnik madžarske manjšine v SR Sloveniji, je govoril v koristnosti dvojezičnih šol na narodnostno mešanem območnem področju v Prekmurju za sožitje pripadnikov večinskega naroda in manjšine, častnik Karo Samsa pa svoj poseg namenil sredstvom množičnega obveščanja in njih odnosov do slovenske narodnostne skupnosti, pri čemer se je posebej zadržal pri vlogi Primorskega dnevnika in pri slabih in neopolni ali zmanjani informiranosti pripadnikov večinskega naroda o problemih slovenske narodnostne skupnosti in Italiji.

Monsignor Pietro Pavan, rektor Lateranske univerze, je govoril o enciklikah papeža Janeza XXIII. in posebno o «Pacem in Terris», ki govori tudi o manjšinah.

Jan Sirka je govoril o Slovakah v Jugoslaviji, nekaterih njihovih značilnostih in razvoju. Vseh Slovkov v mejah Jugoslavije je 84.000, od tega pa jih 72.000 živi v Vojvodini, ki je po »predavateljevih besedah lahko zdel sožitja raznih narodov in narodnosti. Sem so se Slovaki naselili po umiku Turkov, toda do konca druge svetovne vojne so bili malodane brez vseh pravic.

Prof. Domenico Greco je prikazal usodo pripadnikov grške manjšine, ki živi v devetih vaseh v provinci Lecce in ki je znana kot Salentina Grčija. Domači jezik je v teh krajih veljal zmeraj za nekaj manj vrednega in vsi premožnejši so se učili italijanskega, hkrati pa je te revne, od sonca žgane kraje težko prizadela emigracija. V zadnjem času pa si je med ljudstvom okrepila zavest o dragocenosti njihovih jezika in narodnih običajev in tako je upati, da ta skupnost še ni zapisana propasti.

Lazlo Rahar, pripadnik madžarske skupnosti iz Jugoslavije, je govoril o kulturi in o tem, da kulturno življenje ne more biti privilegij katerekoli družbene skupnosti, ampak mora biti enako dostopno za vse državljane, ne glede na njihovo mesto v družbi ali narodno pripadnost. Poudaril je, da posvečajo v Jugoslaviji enako pozornost vsem manjšinam.

V popoldanskem delu se je prvi prijavil prof. Franc Škerlj. Govoril je o neurejenem položaju slovenskega šolstva v Italiji. Za njim je prof. Samo Pahor v italijanski govoril o diskriminaciji slovenskega jezika v odnosih z oblastjo. Za njim so se zvrstili kar štirje predstavniki manjšin v Franciji. Bretonec Keravel je prikazal položaj etničnih manjšin v Franciji, ki jih je sedem, ki pa jih Francozi nečesto priznavajo. Posebej je govoril o bretonski manjšini. Korzičan Stromboni je prikazal težke jezikovne in kulturne razmere na otoku Korziki, Okcitanca Henri Gordan in Peyrolle pa sta govorila o poučevanju okcitanskega jezika d'oc.

Predstavnik furlanske manjšine G. Nazzi je zavrnil antinomijo jezik - narečje, češ da gre za lažni problem. Govoril je tudi o političnih problemih, ki so doslej preprečili priznanje furlanske kot jezika. Nazzi je končno obžaloval, da na otvritveni seji niti predsednik tržaške pokrajine Zanetti, niti predsednik gorške pokrajine Chientaroli in niti predsednik dežele, Furlan Comelli, niso v svojih govorih omenili Furlanov.

Diego Corraire s Sardinije je govoril o prečih problemih otoka, ki ga je izpostavljen pravemu kolonialističnemu izkoriščanju, medtem

B. B. (Nadaljevanje na 8. strani)



Predsednika Tito in Ceausescu med obiskom tovarne težkih strojev

DANES

Davčni ukrepi, ki jih je nedavno sprejela vlada in o katerih bo kmalu razpravljala parlament, ki jih mora potrditi, so predmet precejšnje polemike med samimi strankami vladne koalicije. Po vseh znakih sodeč, vlada baje ne namerava sprejeti ukrepov o kreditni politiki, o katerih so se dogovorili na sestanku na vrhu strank leve sredine v vili Madama, ko so reševali sedanjo Rumorjevo vlado. Obenem pa so davčni ukrepi sprežili odpor pri osnovnih sindikalnih organizacijah in pri komunistih, kar vzbuja zaskrbljenost med mnogimi socialisti. V luči tega položaja se je predsednik vlade Rumor večer in danes pogovarjal s tajnikom PSI De Martinom, tajnikom PSDI Orlandijem in tajnikom KD Fanfaniem in obrambnim ministrom Andreottijem. Socialistična levica pa je

konec lanskega leta. Predstavnik sindikalnih organizacij so izrazili zadovoljstvo ob zaključku pogajanj in ugotovili, da bi do sporazuma lahko prišlo mnogo prej, če bi bili delodajalci bolj poustiljivi.

V nekaterih deželah so se nadaljevala štirinurna splošne stavke, ki so prvi odgovor, kot je ugotovil generalni tajnik CGIL Lama, na novo davčno politiko vlade, ki obremenjuje skoraj izključno delavski razred.

Portugalski predsednik Spínola je nadaljeval pogovore s tistimi člani bvisve vlade, ki niso podali odstavke. Prizadevanja za rešitev vladne krize so v polnem teku. Po nekaterih vesteh, ki jih je posredno potrdil tudi sam portugalski predsednik, naj bi v novi vladi bilo večje število častnikov, častnik pa naj bi bil tudi predsednik vlade.

Stvarna razprava

Včerajšnji drugi dan zasedanja mednarodne konference se je pričel z živo obravnavo neposrednih vprašanj manjšin. Predstavniki manjšin so spregovorili v prvi osebi o svojem položaju in o svojih zahtevah. To je tudi osnovna značilnost včerajšnjega dne.

Obravnavanih je bilo zelo mnogo tem. V razpravo je poseglo mnogo predstavnikov, tako da je prišlo do živopisne palete najrazličnejših stališč in orisov različnih prilik, v katerih žive manjšine v Evropi.

Vendar pa lahko ugotovimo nekatere osnovne značilnosti in nekatere skupne imenovalce. Predvsem je prišlo do izraza, da je treba manjšinske skupnosti obravnavati kompleksno in da pri manjšinski zaščiti torej ne gre samo za vprašanje jezika, šol, običajev, sredstev množičnega obveščanja, temveč še zlasti za zapletena in v resnici odločilna vprašanja sociogospodarskega položaja manjšine, zaščite njenih gospodarskih virov in uveljavljanja pogojev, da je manjšina tudi pri tem resnični protagonist. Teža konference je bila v včerajšnji razpravi skratka in tudi relativno novi problematiki, glede katere do sedaj še ni bilo poglobljenejših znanstvenih razprav.

Tako smo v drugi komisiji, ki je obravnavala socialna in gospodarska vprašanja, lahko poslušali nekatere referate, ki so bili na visoki strokovni ravni in ki so iz konkretne življenjske prakse slovenske narodnostne skupnosti v Italiji zaključili, kako je važen gospodarski in socialni prispevek Slovencev za splošni socialni in gospodarski razvoj in kako morajo biti Slovenci aktivno udeleženi pri tem razvoju.

Nič manj zanimiva in važna pa ni bila razprava, ki se je nanašala na globalno zakonodajno zaščito slovenske narodnostne skupnosti v Italiji in to zelo stvarno na osnovi že vložnih zakonskih predlogov in drugih dokumentov. Tudi tu je bilo v ospredju vprašanje odnosa do manjšine in je bilo ponovno poudarjeno, da mora biti manjšinska skupnost subjekt dogajanj.

Iz prvega dneva razprave tudi izhaja, da so predstavniki slovenske narodnostne skupnosti v Italiji korenito posegli v razpravo in da so se očito dobro pripravili, saj so vidni strokovnjaki in politični ljudje, ki pripadajo različnim strankam in organizacijam, u-skladen, dokumentirano in podrobno obravnavali najrazličnejša vprašanja.

Ze samo to dejstvo pa je tudi potrdilo osnovno značilnost tržaške mednarodne konference o manjšinah in to, da mora odražati stvarno okolje, v katerem je do konference prišlo. To pa pomeni, da morajo na konferenci priti do izraza zahteve in potrebe slovenske narodnostne skupnosti, ki živi v Italiji. Ni namreč slučajno, da je skoro polovica vseh udeležencev konference Slovencev, ki živijo v Italiji.

To pa tudi pomeni, da je treba v nadaljnji razpravi še nadalje stvarno obravnavati nekatere osnovna manjšinska vprašanja in še zlasti vprašanja neposredno na našem področju prizadete slovenske narodnostne skupnosti, kar je še zlasti važno, ker še vedno ostajajo težnje in nevarnosti, da se konference razvodi in da se preide na raven abstraktne akademske razprave.

Logično pa je tudi, da mora na tej osnovi nujno priti do stvarnejših zaključkov, ki naj pomenijo za prihodnost slovenske narodnostne skupnosti v Italiji konkretnost in znanstvenimi izsledki konference obogateno reševanje njenih vprašanj.

OPOZORILO PODEŽELSKIM OBČINSKIM UPRAVAM

Deželni svet soglasno odobril osnutek zakona o obratovanju kamnolomov

Ustrezno dovoljenje bo potrebno tudi za nadaljnje obratovanje sedanjih kamnolomov

Deželni svet je na svoji 12. seji soglasno odobril osnutek zakona, ki določa norme glede odprave in obratovanja kamnolomov ter zaščite okolja, začel pa je razpravo o osnutku zakona o popravkih in ponovnem financiranju deželnega zakona št. 3 z dne 16. 1. 1973 o prispevkih za ustanavljanje in delovanje konzorcijev med malimi in industrijskimi podjetji. Diskusije o osnutku zakona za kamnolome so se udeležili deželni svetovalec Trautner, Bertoli, de Ferra, Vitali, Volpe, Bosari in Micolini, ki so poudarili važnost takih predpisov, obenem pa opozorili na nekatere pomanjkljivosti. Poročevalec Rigutto je ob zaključku diskusije poudaril, da se z osnutkom zakona strinjajo vse politične skupine, kar pomeni, da je zakon potreben in koristen.

V uvodnem poročilu, oziroma obrazložitvi zakona, je Rigutto omenil razne državne zakone, ki pa ne zadostujejo za ustrezno zaščito naravnega okolja in ne urejajo obratov kamnolomov, zlasti pa ne vprašanja zapučenosti kamnolomov in izkopov. Potrebni so torej ustrezní predpisi, da se prepreči poškodbe, ki kvarijo in uničujejo naravno okolje.

Zaradi tega novi deželni zakon uvaža načelo ustreznega dovoljenja, ki ga izda deželno odborništvo za industrijo, za odprtje in za obratovanje kamnolomov. Pri izdelanju tega dovoljenja bodo odsej imeli besedo tudi občinske uprave. Zakon namreč določa, da se zadevna prošnja predloži občini, ki izreče svoje mnenje in odpošlje prošnjo deželni upravi. Prav tako določa novi zakon, da prizadeje občinske uprave, da uveljavljajo norm deželnega urbanističnega načrta, lahko s posebnimi predpisi in prepovedmi u-
rejujejo dejavnosti, ki lahko povzročajo, tudi časno, znatne spremembe naravnega okolja.

Za odprtje vsakega novega kamnoloma bo torej potrebno dovoljenje pristojnega deželnega odborništva, ki bo določilo način in trajanje obratovanja, kakor tudi razna dela in ukrepe za ureditev zemljišča, ko preneha obratovanje. Dovoljenje deželnega odborništva za industrijo pa ne bo potrebno samo za odprtje novih kamnolomov, ampak tudi za nadaljnje obratovanje kamnolomov, ki so že odprti in delujejo. Tako bodo morali prizadejati lastniki predložiti zadevno prošnjo in predpisano dokumentacijo pristojni občinski upravi v roku treh mesecev od dneva ko bo ta zakon stopil v veljavo. Na ta zakon opozarjamo zlasti uprave podeželskih občin, kjer je precej kamnolomov.

DELO TRETJE DEŽELNE KOMISIJE

Odobritev osnutka za šolske gradnje

Tretja stalna komisija deželnega sveta, ki ji predseduje svetovalec Masutto, je v veliko večino odobrila zakonski osnutek, ki predvideva izredne posege na področju šolskih gradenj. Glasovanja so se vzdržali le predstavniki KPI.

V razpravo so na včerajšnji zaključni seji posegli svetovalci Ermanno (PSI), in Vitale (PSDI), na koncu pa je spregovorila se odbornik za šolstvo Dal Mas, ki je glede novega zakonskega osnutka dejal, da rešuje težki položaj, ki je nastal na tem področju valed področja gradbenega materiala, prevozov ter delovne sile. Osnutek dopolnjuje s prispevkom 240 milijonov lir, če odobrena financiranja gradbenega dela na področju šolstva.

Čez teden dni v veljavi zakon o financiranju avtobusnih podjetij

Čez približno teden dni bo stopil v veljavo deželni zakon št. 26 z dne 24. junija letos, ki predvideva denarno podporo zasebnim avtobusnim podjetjem za izplačilo določenih stroškov za obdobje januar-juni 1974. Zakon pooblašča deželno upravo, da izda v letošnjem letu 225 milijonov lir, to vsoto bodo razdelili med vsa koncesijska podjetja, tako občinskega kot tudi deželnega in meddeželnega pomena. Vsak udeleženc bo tako prejel 22.000 lir za sedem mesecev ter 25 odstotkov štirinajst plač; tej vsoti je treba dodati še izdatke za socialne davke.

Tržaški anarhisti solidarni z Marinijem

Tržaški anarhisti so včeraj izdali poročilo, v katerem izražajo svoje ogorčenje nad obsodbo na 12 let zaporu anarhista Marinija. Poročilo poudarja, da Marini ni zagrešil umora, ker je bilo tudi iz poka razprave razvidno, da se je anarhist le branil pred fašističnim napadom in da ni bil lastnik orožja, s katerim je bil ubit fašist Favallo.

Proslava ob vsedravnem prazniku policije

Na dvorišču vojašnice Beleno v Ul. Revoltella so včeraj proslavili 122. obletnico ustanovitve roda agentov javne varnosti. Slovesnosti se je udeležil vladni komisar Di Lorenzo, ki je v mimohodu pregledal

Sindikarno združenje novinarjev o stavki pri dnevniku «Il Piccolo»

Tudi deželno sindikalno združenje novinarjev je včeraj izdalo v zvezi s stavko pri dnevniku «Il Piccolo» sporočilo, v katerem izraža solidarnost s stavkajočimi, ki so se odločili za ta protestni korak po razbitju dolgotrajnih pogajanj z vodstvom dnevnika, ki noga upoštevati zahtev normativnega značaja. Vodstvo deželnega sindikalnega združenja obenem upo-
stavlja, da se problemi, s katerimi se soočajo novinarji «Piccola», u-
okvirjajo v širšo problematiko celotnega sektorja javnega obveščanja v Italiji predvsem kar zadeva odnose med osebami časopisov in delodajalcev. Združenje skratka vi-
di v sedanjí stavki novinarjev «Piccola» določeno sindikalno zrelost ter vabi vsa kategorijo naj-
podpre upravičene zahteve stavkajočih.

Goriško sodišče obsodilo časnikarja in snemalca RAI-TV

Goriško sodišče je obsodilo na štiri mesece zaporne kazni časnikarja Tita Mania Altomareja in snemalca Libera Norbedo, uslužbenca tržaške RAI-TV, ki so ju obtožili žalitve in upora javnemu funkcionarju. Finančni stroški so med snemanjem neke oddaje pred približno dvema letoma trdili, da do-
voljenje za hitro vožnjo z motor-
nim čolnom po gradiški laguni ni
bilo veljavno. Hitra vožnja je bila
potrebna iz snemalnih razlogov.

Uredniški odbor tržaškega radia je izrazil solidarnost kolegom in izrazil začudenje, da so varuhi jav-
nega reda tokrat ravnali avtoritativ-
no, kar je povzročilo težke ka-
zenske posledice. Uredniški odbor
je tudi izrazil zahtevo, da se o do-
godku izreče deželna časnikarska

DANES IN JUTRI V AVDITORIJU

SOOČENJE S ŠTEVILNIMI PROBLEMI NA III. DEŽELNEM KONGRESU CGIL

Številni delegati bodo začeli s delom ob 9. uri Jutri zaključek z izvolitvijo vodstvenih organov

«S sindikalno enotnostjo za politično, gospodarsko in družbeno preobrazbo v državi in v deželi» — pod tem geslom se danes prične v Avditoriju v Ul. Tor Bandena III. deželni kongres sindikalne organizacije CGIL. Kongres bo pričel s de-
lom ob 9. uri in se bo zaključil
jutri.

To je nedvomno pomemben dogodek za tržaško ter sploh celotno deželno delavsko gibanje predvsem v tem kritičnem političnem in go-
spodarskem trenutku, ki se iz dne-
va v dan zaostrojuje, kar zgovorno
pričajo tudi zadnji vladni ukrepi
o davčni politiki. To bo nedvomno
tudi osrednja točka razprave na
današnjem in jutrišnjem sindikal-
nem zasedanju v Avditoriju. Speci-
fčno pa se bodo delegati dotaknili
številnih vprašanj, ki tarejo tukajš-
nje gospodarstvo in ki pobliže za-
devajo delavsko gibanje ter nje-
gove neštetekrat iznešene zahteve.

Delo se bo začelo z uvodnimi po-
ročili in imenovanjem delovnega
predsedstva ter komisij, nakar se
bo razvila razprava. V preteklih
dneh so bile v raznih področjih pri-
pravljane konference, na katerih
so določili delegate ter obravna-
vali teze, o katerih se bo podrob-
neje izrekel današnji osrednji kon-
gres.

zbornica in sindikat novinarjev. Tudi uredniški kolektiv Primor-
skega dnevnika izraža Altomareja
in Norbedo svojo solidarnost in po-
udarja nujnost, da se prepreči vsa-
kršno kršenje svobode tiska.

● Sekcija KPI «Z. Kralj» priredi ju-
tri in v nedeljo na vrtu Ljudskega
doma v Trebbach praznik komunistič-
nega tiska. V nedeljo bo nastopil do-
mači pevski zbor «Primorec», govori-
la pa bosta Luciano Padovan in
Claudio Tanel. V Ljudskem domu bo
do razstave o čilu, o 50. obletnici
Unità in partijskega tednika Rina-
scita. Zvečer bo ples ob zvokih or-
kestra «The Lords». Obiskovalcem
bodo na razpolago domače klobase
in tipična vina.

● Na sedežu v Ul. Ronchetto 77 se
bo drvi ob 20.30 sestala rajonska
konkultna za Škedenj in Carbolo.

ZRELOSTNI IZPIT NA TRGOVSKI AKADEMIJI

Spopad brez «prelivanja krvi» s knjigovodstvom in trgovinstvom

Po dvasetih predstavnicah nežnega spola, včeraj na vrsti prvi maturant

«Kje je mučnica?» «Kar na-
prej po hodniku, zadnja vrata na
levo!» Skupnica dijakov, ki se
pogovarja pred vhom trgovske
akademije ni videti nič kaj zaskr-
bljena, čeprav je pred eno naj-
pomembnejših preizkušenj v živ-
ljenju. Res je, da nove nature
ne vzbujajo več tistega strahu, ki
ga je vzbujal stari sistem izpra-
ševanja, človek pa bi vsakekor
pričakoval bolj zaskrbljene obraze
in več živčnosti.

Skrivnost pa je kmalu razkrita:
dijakinja, ki se sprosčeno pogovar-
ja, sta sta jo opravili kolokvij pred
nekaj dnevi. Na šolo sta prišli le-
da bi videli, kako se bodo zma-
zali kolegi. Fant, ki je z njima,
a je prvi zastopnik muškega
spola, ki je letos na vrsti. Kako
naj bi pred predstavnicama nežne-
ga spola pokazal, da se boji? Je-
dejavito, da pohajkuje sem ter tja
in poskakuje kaže, da končno ni
tako miren, kot bi hotel pokazati.
Končno pa tudi potarna: «Uboji
jav, prav v skupino «kanonov» sem
padel!»

«Kako pa je s komisijo?» «Do-
brj so!» «Ah, kaj dobri», vpa-
de

v besedo nekam kauistično razpo-
loženo dekle, «če ne znaš, pa naj
bodo še tako dobri, ti ne bodo
pomagali.» «Všaj strahu ne vzbuj-
ajo,» vztraja fant. «Kaj strah,
kaj strah! Saj nismo več pod fa-
šizmom, da bi nas ustrahovali,»
ga zavrne svetlošlaka.

Tako v sproščeno pogovoru je
kmalu minil čas in prišel je tre-
nutek, ko je moral prvi letošnji
maturant pred profesorje, da mu
izprašajo vst. Začeli so kar pri
trgovskem pravu. Treščo se glas
in rahlo jecljanje kaže, da je
fant živčen. Kmalu pa se še kar
sprosti, čeprav ni tako pripravljen,
da bi mu kar na slepo zaupal v
upravo svoje podjetje. Ko s profes-
sorjem razmotirata skrivnosti ita-
lijske zakonodaje, pravice in
dolžnosti delodajalcev, kategorije
uslužbencev in podobno, pride se-
veda do izraza življenjska izkuš-
nost profesorja. «Če vam trgovec
pošlje blago na dom, v kakšnem
primeru mu lahko plačate?» «Če
sem enkratni kupec, moram plačati
pomocniku, če sem pa stalni do-
jemalec, lahko odprem tudi tekoči
račun,» zaupno pravi kandidat. Ni
videti, da bi bil profesor, kaj za-
dovoljen: Bolje je, če plačate le
v primeru, da vam izroči fakturo,
sicer ni, da bi se lahko zanesel kar
tako.» Ah, življenjske izkušnje.

No, dvoboja s pravnimi določili
je konec, zdaj bo na vrsti še slo-
venščina. Fant si kar oddahne. Vi-
deti je, da mu slovenski jezik kot
snov leži, saj se sprosčeno kreta
med Finžgarjem in Prešernom, pa
tudi o sodobnikih ve marsikaj. Ni
se mu bati, vsaj za slovenščino ne.

Razgovora je konec, vsi ven. Čez
nekaj minut pa že sedi druga kan-
didatka pred «kroniko». Prizor se po-
navlja: najprej trgovsko pravo,
nato knjigovodstvo, nato pa ita-
lijska ali slovenščina. Tudi vprašanja
si več ali manj podobna in za
nepričakovano opazovalca postaja iz-
praševanje že dolgočasno. Drugače
je seveda pri arcu kandidatom, ka-
terih usoda je več ali manj vezana
na pogovor s komisijo. Pa tudi to
ne drži sto odstotno, «saj te ne mo-
ro več, če si vseh pet let dobro
izdelal,» pravijo bolj sebi in sotri-
pno v tolažbo, kot da bi bili o tem
trdno prepričani.

V še kar hladni in nekoliko tema-
ni sobi, kjer sprašuje komisija, vi-
da kot pri vsakem zrelostnem izpitu
posebno vzdušje. Zunanemu opazo-
valcu kot je kronist, ki nateguje uš-
sa v upanju, da bo silil pikro pri-
pombo ali vic, s katerim bo zabe-
lil članek, se zdi, kot da lebdi neko
v limbu izven vsakdanje realnosti. Ko
poslušajo pogovor o zakonskih določilih,
pa tudi o drugih predmetih se mu
prikaže pred očmi skoraj idealen svet,
ki si ga zamislil teoretiki, ki
pa pride velikokrat navzkriž z bru-
talno resničnostjo, s katero se zara-
di dela sočta vsak dan. Tako odra-
zana od vsakdanjega življenja se zdi
ta šola, nekoliko pretirano povedano,
skoraj šola samo za šolo, ne pa
šola za življenje. Pa to ni le sla-
bost naše šole, ki se mora kot manj-
sinska šola soočati skoraj vsak dan
z dopajanja.

Ce za prvi film je težko izbrska-
mo besedo pohvale, pa je drugi,
belgijski film, režiserja Fransa Bu-
yensa «Kjer pice kašljajo», po-
sestril program. Hvale vredne stra-
ni filma so: na trenutke izredno us-
peli in duhoviti posnetki kamere
in dobra igra glavne igralka Eve
Kant, ki je zaradi tega potisnila
soigralce v ozadje. Tema ekološke
ogroženosti prežema vse film. Sim-
bolizem dopajanja je morda pred-
nost in tudi meja izraznosti tega
filma.

V programu je film označen kot
satiričen, izpadel pa je kot tragi-
komična situacija človekove nemoči
in slabosti. Človek pozablja na
drobne, vsakdanje predmete: na
živobarvne balone, na pestrost pre-
prostih tržnic, na orozč majhnih
mestec, na drobno pozornost, ki
jo dolguje človek človeku. Vse se
spremeni v tržno blago, vse se o-
kuži z denarjem; celo zrak je na-
prodaj, lubizen postane mrzla, u-
metna. Film «Kjer pice kašljajo» ni
proza, je poezija, kaj skrbno iz-
brana glasba igra tudi pomembno



Se zadnji napor in dijakinja se bo sprosčeno oddajala

V SREDO IN PETEK PRIHODNJEGA TEDNA

Varšavska baletna skupina na gostovanju v našem mestu

Nastopila bo v «Labodjem jezeru» Čajkovskega ter Delibesovi «Coppelia»

Med drugo in tretjo uprizoritvijo
opere «Pri belem konjičku» v gle-
dališču Rossetti, se bodo na gradu
Sv. Justa odvijale prireditve dru-
gačnega značaja, a nič manj zani-
mive. Avtonomna letovišarska in
turistična ustanova v Trstu je v
okvir letošnjih poletnih prireditev
uključila tudi balet visoke šole. V
sredo in petek prihodnjega tedna bo
namreč obiskala naše mesto zna-
na in priznana baletna skupina «Ve-
likega gledališča» iz Varšave z u-
prizoritvijo dveh znamenitih del cla-
sičnega baleta. V sredo, 17. julija,
bo na sporedu očarljivo «Labodje
jezero» Čajkovskega, v petek, 19. ju-
lija, pa Delibesova «Coppelia».

To bo prvi nastop največje poljs-
ke baletne skupine ne samo za Tr-
st, temveč za celo Italijo. Po na-
stupu v našem mestu bo skupina
nadaljevala svojo krstno turnejo po
državi, potem ko je pravkar za-
ključila z izrednim uspehom gosto-
vanje v Parizu, Montecarlui, Wies-
badnu, Essnu in Moskvi. Varšav-

skemu baletu, ki oslanja svoj u-
metniški slog tako na baletne šole
zapada kot na izkušeno klasično
tradicijo moskovskega «Bolšoja», so
izrekli na tej dolgi poti širom po Ev-
ropi številna laskava priznanja kri-
tike, posebno priznanje pa je izreko-
lo občinstvo, o čemer priča velika
udeležba na vseh nastopih.

Skupina obsega poleg številnih in
kakovostno krepkega orkestra nad
sto baletnih virtuozov z zvezdnico
in voditeljico Marijo Krzyszkowsko
na čelu, ki se je izpopolnila v e-
nem najboljših baletnih središčih
Sovjetske zveze.

Balet «Labodje jezero» bo skupi-
na uprizorila v integralni izvedbi,
to se pravi v štirih dejanjih, med-
tem ko bo drugo delo v treh de-
janjih. Koreograf prve uprizoritve je
Boris Chaliubov, druge pa Asaf
Messerer. Predstavi se bosta začeli
točno ob 21.15. Predprodaja vstop-
nic za obe predstavi se začne v po-
nedeljek pri osrednji blagajni v Pa-
saži Protti 2 (tel. 36372 in 38547).

V OKVIRU TRŽAŠKIH POLETNIH PRIREDITEV

Jutri v gledališču Rossetti začetek operetnega festivala

Letošnja operetna sezona se bo začela s premie-
ro glasbene komedije «Pri belem konjičku»

V gledališču Rossetti se bo jutri
začel festival opere, ki ga že
peto leto zaporedoma prireja gle-
dališče Verdi s sodelovanjem Av-
tonomne letovišarske in turistične
ustanove v Trstu v okviru poletnih
prireditev. Za uvod so letos vrstili
v repertoar znano opereto Ralpha
Benatzkega «Pri belem konjičku»,
ki je že na lanskem festivalu do-
živela izreden uspeh kritike in ob-
činstva, tako da zaradi velikega
navala gledalcev ni bilo dovolj
šest ponovitev te sveže in živahne
glasbene komedije. V tem je tudi
razlog, da bodo delo spet prinesli
na tržaški oder s kar sedmimi
ponovitvami. Prav toliko ponovitev
bosta doživeli še ostali dve ope-
reti, «Izgubljena ženska» in «Gro-
fica Marica», ki dopolnjujeta letoš-
ni repertoar.

Ko govorimo o «Belem konjičku»,
ki je doživel višek svoje popular-
nosti v tridesetih letih, ga navadno
povezujejo s njegovim ustvarjal-
cem Ralphom Benatzkijem, čeprav
ni popolnoma točno. Glasbo te
še vedno pripijubejmo operete so
namreč zložili poleg Benatzkega
še štirje drugi bolj ali manj znani
skladatelji tistega časa. To so
Bruno Granichstaedten, Hans Fran-
kowski, Robert Gilbert ter v prvi
vrsti znani prvak dunajske operete
Robert Stolz.

Pri novi izvedbi opere sodeluje-
jo za režijo Vito Molinari, pri vo-
dstvu orkestra Hans Walter Kamp-
fel, za koreografijo Gino Landi
ter za kostume Sebastiano Soldati.
«Casta igrancev bo isti kot lani, le
s to razliko, da bosta v vlogah
Otilie ter odvnetika Bellatija na-
stopila znana pevca Mariarosa
Carminati ter Sergio Tedesco, ki
jih je tržaško občinstvo že obču-
dovalo v preteklih opernih sezonah
gledališča Verdi.

V drugih pomembnejših vlogah
bodo nastopili še Gianna Galli, Elio
Pardolfi, Lino Savorini, Sandro
Massimini, Armando Bandini, Gra-
ziella Porta, Loris Bandelli, Gian-
franco Saletta, Lino Bobi, Gianna
Jenco, Maria Loredan, Dario Ze-
rial in Sergio Pieri ter baletna sku-
pina iz St. Wolfganga v Avstriji.
Nastopil bo še orkester ter zbor
gledališča Verdi.

Za vse, ki čakajo na jutrišnjo
premiero, so vstopnice na razpo-
lago pri osrednji blagajni v Pa-
saži Protti 2.

Ožji odbor TRŽAŠKEGA PARTI-
ZANSKEGA PEVSKEGA ZBORA
sporoča pevcem in instrumental-
istom, da zaradi nepredvidenih in
nepričakovanih ovir odpade
današnji nastop v Kulturnem
domu.

Odpade tudi nastop TRŽAŠKE
FOLKLORNE SKUPINE, ki bo
imela svojo redno vajo v Dija-
škem domu v sredo, 17. julija.

AVDITORIJ PORTOROŽ

POLETJE '74
FOLKLORNI ANSAMBEL
«SLAVONIJA»
iz Osijaka
Koper, Titov trg, 12. julija
ob 21.00
Ankaran, hotel Adria, 13. julija
ob 21.00
Portorož, Avditorij, 14. julija
ob 21.00

UMETNOSTNE
RAZSTAVE
NASILJE IN ODPOR
kipar TONE VETVINA
in fotograf JOŽE KOLOŠA
Portorož, Avditorij, 4. do 14.
julija
PREDPRODAJA VSTOPNIC
dane pred prireditvijo pri bla-
gajni Avditorija v Portorožu
in v turističnih poslovalnicah
v kraju prireditve.

Telefonske rezervacije vstopnic
in vse informacije glede pri-
reditev:

Zavod za turizem, Portorož,
Biro za prireditve, Portorož,
Avditorij, tel. (066) - 73569

FESTIVAL ZNANSTVENE FANTASTIKE

Sanjski svet v poljskem filmu Klepsidra

Na sporedu sta bili dve filmski predstavi: popo-
danska in večerna - Večerni spored uspešnejši

Kdorkoli si je petega dne 12. med-
narodnega festivala znanstvenofan-
tastičnega filma ogledal obe pre-
stavi, tako popoldansko in kinema-
tografu Excelsior, kot tudi večerno,
na gradu Sv. Justa, je verjetno o-
stal razveden.

Na popoldanski predstavi, kjer
so predvajali filme, ki bi morali
biti predstavljeni v otvoritvenem
sobotnem večeru, prideš in greš
hladen, neprizadet. Morda je ta et-
keta bolj primerna za prvi, me-
dijski dolgometažni film «Mesto bo
izori uničeno», režiserja Groma
Romera, v kateri se vidi, kako
film urstili med kriminalne in
avanturistične filme. Prikazovanje
dopajanja je bilo dokaj enolično,
čeprav je bil to akcijski film. Po
razpletu je bil podobno mnogim
serijskim televizijskim nadaljevan-
kam, s katerimi nas mali ekran dan
za dnem napaja.

Tradicionalno o-
barvan je tudi zaplet: skupnica
glavnih junakov se obupano otepa
za golo življenje v izoliranem me-
stecu, ki je okuženo s smrtonosnim
virusom. Tragika posameznika je
posredovana v blede luči. «Zasluga»
za to imajo zelo slabi igralci, ka-
terih igranje naravnost izstopa iz
dopajanja.

Ce za prvi film je težko izbrska-
mo besedo pohvale, pa je drugi,
belgijski film, režiserja Fransa Bu-
yensa «Kjer pice kašljajo», po-
sestril program. Hvale vredne stra-
ni filma so: na trenutke izredno us-
peli in duhoviti posnetki kamere
in dobra igra glavne igralka Eve
Kant, ki je zaradi tega potisnila
soigralce v ozadje. Tema ekološke
ogroženosti prežema vse film. Sim-
bolizem dopajanja je morda pred-
nost in tudi meja izraznosti tega
filma.

V programu je film označen kot
satiričen, izpadel pa je kot tragi-
komična situacija človekove nemoči
in slabosti. Človek pozablja na
drobne, vsakdanje predmete: na
živobarvne balone, na pestrost pre-
prostih tržnic, na orozč majhnih
mestec, na drobno pozornost, ki
jo dolguje človek človeku. Vse se
spremeni v tržno blago, vse se o-
kuži z denarjem; celo zrak je na-
prodaj, lubizen postane mrzla, u-
metna. Film «Kjer pice kašljajo» ni
proza, je poezija, kaj skrbno iz-
brana glasba igra tudi pomembno

BANCA DI CREDITO DI TRIESTE
TRŽAŠKA KREDITNA BANKA
TRST - UL. F. FILZI 10 - TEL. 38.101, 38.045

URADNI TEČAJ BANKOVCEV
Ameriški dolar 652.—
Funt sterling 1567.—
Švicarski frank 215.20
Francoski frank 133.75
Nemška marka 251.50
Avstrijski šilling 35.29
Dinari debeli 42.—
drobni 42.—

MENJALNICA vseh tujih valut

MEDNARODNI FESTIVAL
ZNANSTVENOFANTASTIČNEGA
FILMA
GRAD SV. JUSTA ob 21.15:
«La macchina del giudizio uni-
versale» (dolgometažni film
ZDA), režija Lee Sholom, igra-
ta Bobby Van in Ruta Lee;
«Il mondo fantastico di Matt-
hew Madson» (dolgometažni
film ZRN), režija Helmut
Herbst, igra Dietmar Buch-
mann in Angelica Duesing.

Kino

Miramarski park — Predstave «Lu-
ci in zvoki»: ob 21.30 Der Kaiser-
traum von Miramar (v nemščini)
in ob 22.45 «Il sogno imperiale di
Miramar» (v italijanščini).

Ariston — I.N.C. 21.30 «Gli insospet-
tabili». Barvni film, v katerem igra-
ta Laurence Olivier in Michael
Caine.

Nazionale 16.00 «Kamikaze». Barvni
japonski film.
Excelsior Rezervirano za festival
znanstvenofantastičnih filmov.

Grattacielo 16.30 «Fischia il sesso».
Barvni film. Igrata Rita Tuscio
in Aldo Maccione. Prepovedano m-
dini pod 18. letom.

Fenice 16.00 «Dopo la vita». Barvni
film, v katerem igra Pamela
Franklin in Roddy McDowall. Pre-
povedano mladini pod 14. letom.

Eden 16.30-22.15 «Il portiere di notte».
Barvni film. Igrata Rita Tuscio
in Aldo Maccione. Prepovedano m-
dini pod 18. letom.

Ritz 15.30 «Sfida all'O.K. Corral». Barvni
film, v katerem igra Burt Reynolds.
Lancaster in Kirk Douglas.

Aurora 16.30 «I professionisti». Barvni
film, v katerem igra Claudia
Cardinale in Burt Lancaster.

Capitol 16.30 «Il corallo». Barvni film.
Prepovedano mladini pod 18. letom.
Cristallo Clikus znanstvenofantastične-
ga filma 16.30 «Un maledetto mon-
do fatto di bambole». Barvni film.

Impero 16.30 «F.B.I. — Operazione
gattos». Barvni film.
Filodrammatico 16.30-22.00 «Esorcis-
mo nero». Barvni film. Prepoveda-
no mladini pod 18. letom.

Moderno 16.30 «Harlem detectives». Barvni
film za vse. Detektivka.
Ideale 16.00 «Un tranquillo week-end
di paura». Barvni film, v katerem
igra John Voight in Burt Reynolds.

Vittorio Veneto 17.00 «Tutti figli di
Mamma santissima». Barvni film.
Igrata Pino Colizzi in Ornella Muti.
Abbazia 16.30 «Il giorno dei lunghi
fuocili». Barvni film, v katerem i-
grajo C. Deed, C. Bergen in G.
Hackman.

RADIO VELE IZIJA

PETEK, 12. JULIJA 1974

ITALIJANSKA TELEVIZIJA PRVI KANAL

- 18.15 Program za mladino
Počitnice na galebem otoku
19.15 Sportni dnevniki
20.00 DNEVNIK
20.40 Teden aktualnosti
21.45 Klasična, lahka in pop glasba
Mazzeletti vodi oddajo, ki nosi naslov *Klasična, lahka in pop glasba*. Nocoj bosta v tej oddaji nastopila zakonca Vianella, ki jo poznamo iz vrste zelo posređenih in pogosto angažiranih popevk. Wima Goich pa je sploh znana iz dobe, ko je na festivalu v Sanremo odnesla prvo mesto. Mimo teh dveh bomo mogli pri nocojšnji oddaji slediti tudi krajšem filmskem prikazu Festivala v Spoletu. Kot vedno, bosta tudi nocoj nastopila Nino Fuscagni in Vanna Brosio kot gostitelja. Dolejš sta se Fuscagni in Vanna Brosio zelo dobro obnesla, pa čeprav ne rineta v ospredje ali bolje uveljavila sta se prav zaradi tega, kar ne rineta v ospredje.
- 22.35 DEDICI
TV film v režiji Jeana Lavirona. V glavnih vlogah nastopajo Paskale, Gib Grossat, Nono Zammig, Annette Poivre itd. Tat Fred Malevin umre v zaporu. Prej pa je plen skril v nekem znanem kraju, ki je neznani tudi njegovim dvem sodelavcem, Georges in Louis, ki sta sodelovala, z njim v kraji, pa od pokojnikovoro zaročenke zvesta, da je Fred plen »skril«
na postaji. Toda listek postajne garderobe ima v rokah Fredova sestra Madeleine. Da bi ne »alarmirala«
policijske, se Georges in Louis dogovorita z Madeleine in listek skrijejo pod sedlo osličke, s katerim se otoci igrajo v parku. Medtem pa pride do čudnih zapletljivih. Dva deklica, ki si jim je osliček prikupil in ki zvesta, da ga nameravajo odprejeti v klavirno, oslička kupita. In tedaj Georges in Louis začeta lov na osla, vendar lov jima ne uspe, ker ju aretirajo zaradi neke druge zadeve. DNEVNIK

DRUGI KANAL

- 20.30 DNEVNIK
21.00 Aldo Palazzeschi: *Roma*
Aldo Palazzeschi je znan bolj kot pesnik in pripovednik, manj pa kot gledališki človek, pa čeprav je delal veliko tudi za oder, za gledališče. Se več, preden se je začel ukvarjati s slovstvom, je obiskoval v Firencah gledališko šolo in nekaj let igral v gledališki skupini L. Borellijev.
- Njegovo delo *Roma* je torej izraz Palazzeschijev kot literata in igralca oziroma odrskega umetnika. Gre v konkretnem primeru za opis Rima v tako imenovanem svetem letu, za opis, ki je izredno oseben in prikazuje konflikt med dvema generacijama in to v svežem originalnem tonu, v katerem je strnjena vsa Palazzeschijeva literarna sposobnost.
- Filippo Di Santo Stefano je eden izmed rimskih princev. Živi sam za sebo v dokaj skromni palači, ki mu je ostala od prednikov. V času svetega leta zbere okoli sebe svoje otroke, ki jih je življenje razpelo po svetu. Toda namesto srečanja med člani družinske skupnosti smo priča nasilnemu spopadu med dvema svetovoma, med katerima ni več vezi. Na eni strani imamo opravka s skromnostjo in celo anahronizmom starega princa na drugi pa z drznost in razposajenost otrok. Gherardo namreč namerava stopiti v zakon z judovsko baletko, hčerka Elisabetta živi iz dneva v dan od tega, kar ji prinese mož Billy, za katerega se ne ve, s čim se ukvarja. Norina pa, ki se je poročila iz interesa, odkrito pove očetu, da svojemu možu ni kdove kako zvesta. Ob vseh teh resnicah stari oče obnemore. Toda njegova smrt marsikaj spremeni. Na srečo, na boljše.

JUGOSLOVANSKA TELEVIZIJA

- 17.30 Svetovno prvenstvo v košarki:
18.50 Obzornik
19.05 Revija mladinskih pevskih zborov v Zagorju:
Današnja oddaja je pravzaprav drugi del reportaže o četrti republiški reviji pevskih zborov, ki je bila v Zagorju. Številni mladi pevci, posebno tisti, ki so sodelovali na reviji, bodo gotovo prislunili izboru pesmi, ki jih je ljubljanska televizija posnela v Zagorju. Marsikatero zanimivost iz problematike pevskih zborov pa bodo osvetlili člani strokovne in glasbene žirije in sicer znanj pevovalce in glasbeniki in sicer Marko Munih, Egon Kunj, Makso Pirnik, Jakob Jež in Mirko Kokoli. Kot je bilo rečeno že zadnjič, ko je bil na programu prvi del oddaje, je na reviji sodelovalo v celoti 48 otroških, dekliških in mladinskih pevskih zborov, ki delujejo na slovenskih šolah, kot gost pa je nastopil mešan akademski zbor iz Finske. Ta zares množični prireditev je bila letos toliko bolj slovesna, ker so jo priredili ob 50-letnici zlota Orjune.
- 19.35 TV kaziplo
20.00 SVETOVNO PRVENSTVO V KOŠARKI, prenos iz Portorika
21.40 DNEVNIK
22.20 *Normanove hippy pustolovščine*
Gre za celovečerni film, ki ga je režiral Menahem Golan, v glavnih vlogah pa igrajo: Norman Wisdon, Terence Alexander, Sally Baskly itd.
- Norman je višji bančni uradnik. Je resen, hladen Anglež, ki ga službeno potovanje čisto spremeni. Z mladenco Niky in njeno družino doživi celo vrsto ljubzenskih in pustolovskih prigod, tako da njegova hladna narava zagori v dotlej neznan strasti. Svoj nov način življenja z velikanskimi uspehi prenese tudi na svoj zakon, ki mu da nov smisel, novo srečo.
- 24.00 DNEVNIK

KOPRSKA BARVNA TELEVIZIJA

- 20.00 Svetovno prvenstvo v košarki
21.35 DNEVNIK
21.50 CLOCHMERLE, dramatisiran roman
22.20 SVETOVNO PRVENSTVO V KOŠARKI

TRST A

- 7.15, 8.15, 13.15, 14.15, 20.15 Poročila: 7.05 Jutranja glasba: 11.35 Opoldne z vami: 13.30 Glasba za poslušalce: 18.15 Umetnost in prireditve: 18.30 Deželni koncertisti pred orkestrom: 18.55 Pojejo terci in kvarteti: 19.10 Na nočnitnici: 19.20 Jazovska glasba: 20.00 Sport: 20.35 Delo in gospodarstvo: 20.50 Vokalno - instrumentalni koncert: 21.55 V plesnem koraku.

TRST

- 12.15 Deželne vesti: 15.10 Srečanje z avtorjem: 15.40 Smarečje: 16.20 Kultura v deželi: 19.30 Deželne kronike.

KOPER

- 7.30, 8.30, 12.30, 14.30, 17.30, 18.30, 19.30, 21.30 Poročila: 8.40 Jutranja glasba: 9.30 »20.000 lir za vaš spored: 10.15 Orkestri: 10.45 Glasba in nasveti: 11.15 Od melodije do melodije: 12.00 Glasba po željah: 14.00 Trešje: 14.45 V diskoteki: 15.00 Proleja stran: 15.20 Ploščice: 17.00 Ponzi News: 17.40 Glasbeni intermezzo: 17.45 Plošče Erre: 18.00 Tops-pops: 18.45 Kultura panorama: 19.00 Glasbeni koktajl: 19.30 Primorski dnevniki: 20.00 Naši zbori pojo: 21.45 Rock party: 22.15 Orklar Paul Breyton: 22.30 Simf. koncert: 23.35 Sodobna glasba.

NACIONALNI PROGRAM

- 7.00, 8.00, 13.00, 15.00, 19.00 Poročila: 8.30 Jutranja glasba: 7.12 Gospodarska in sindikalna oddaja: 8.30 Jutranja glasba: 9.00 Vi in jaz: 11.30 Današnji in včerajšnje ploščice: 12.10 Četrti program: 13.20 Strnjena komedija: 14.40 Radijska priredba: 15.00 Za vas mlade: 16.00 Sončnica: 17.05 Simfonična in komorna glasba: 17.40 Sodobna glasba: 19.30 Ploščice danes in včeraj: 20.00 Neapeljski koncert - dirigira Massimo Pra-

S POZDRAVNIMI GOVORI IN NASTOPOM GODBE NA PIHALA

Danes otvoritev občinske vinske razstave v Nabrežini

Razstavljenih bo 14 vzorcev belega in 15 črnega vina

Danes popoldne bodo odprli občinsko razstavo vin v Nabrežini. Gre že za 13. tako razstavo v tej občini; manifestacija si je v teh letih pridobila slovesa po vsej tržaški pokrajini in vsako leto na turizma in čedalje večje število prebivalcev drugih občin.

Letošnja razstava se v glavnem drži sporeda iz prejšnjih let. Otvoritev bo danes, ko bodo na sporedu priložitnosti govori in koncert domačih godbe na pihala, razstava pa se bo zaključila v nedeljo zvečer.

Letošnja razstava skupno 23 vinogradnikov 14 vrst belega vina in 15 vrst črnega vina. Vzorcev vseh vin je že predhodno ocenila posebna komisija, pri kateri so delovali izvedenci Pokrajinskega kmetijskega nadzorništvu in Opazovališča za rastlinske bolezni. Tako je zagotovljena pristnost in kakovost vseh razstavljenih vin.

Občinska uprava, ki prireja razstavo, je tudi letu pripravila vrsto obrobni prireditve, ki bodo poskrbele za prijetno razpoloženje. V soboto bo nastopila godba na pihala iz Pridvora, v nedeljo pa godba na pihala iz Turriaca. V nedeljo bo tudi tradicionalna tombola, vse tri dni pa bosta za zabavo poskrbela ansambla Igo Radovič in Lords.

V okviru vinske razstave bosta v Nabrežini še dve športni



Ustekleničeno vino, ki bo že danes na razpolago obiskovalcem razstave v Nabrežini

NA PREDINOČNI SEJI ŠENTJAKOBSKE KONZULTE

SPET ŽIVA RAZPRAVA O JUŽNEM KRAKU HITRE CESTNE POVEZAVE

Odbornika Giuricin in Lonzar orisala sklep o dodelitvi naloge za načrtovanje ceste, o katerem se bo danes izrekel občinski svet

Razprava o hitrih cestnih povezavah se spet prebujata iz lahne dremave zadnjih mesecev in se je ravno v teh dneh spet razširila, saj gre pri tem za eno izmed osnovnih vprašanj tržaškega gospodarskega in družbenega razvoja, po drugi strani pa odpira drugo vrsto vprašanj, s katerimi se pobliže sooča veliko število ljudi, ki jih bo gradnja teh hitrih cest neposredno prizadela. To so prebivalci Barkovlj, koder naj bi stekla zapadna vpadnica, prebivalstvo Sv. Jakoba, Pončane, Rovte, Kolonkovec, Katinaro in Lonje. Posebno zanimiv je bil poseg člana urbanistične komisije ter člana enotnega odbora inž. Giordietti, ki je s tehničnimi pripombami ter obojen z govornimi podatki podaril, da je občinski svet za dodelitev naloge za izdelavo načrta Tochetti-je skupini skrajno nejasen in dvoumen in predvsem, da ne omenja različnih upoštevanih pri načrtovanju različnih alternativnih variant, kot je na primer Costova varianta. Popolnoma razumljivo je, da je konzulta ta občinski svet, o katerem bo ravno danes razpravljali občinski svet, neugodno sprejela.

Enotni odbor je ob tem izdal poročilo, v katerem vabi vse prebivalstvo naj se udeleži današnje seje in naj se zbere ob 19.30 pred županstvom.

Po dolgem času pa se je v teh dneh na občini spet nekaj zamaknilo. Izdelali so osnutek konvencije med občino in načrtovalci ceste za začetek dela, ki jo bo steklo v dveh fazah - v prvi fazi izdelave dokončnega načrta, za katero naj bi stroški znašali 170 milijonov lir ter v drugi fazi izdelave vrisnih del. O konvenciji se bo moral še izreči občinski svet, se prej pa je uprava, na podlagi pred časom sprejete obveze, začela pred izdelavo dokončnega načrta posvetovati z rajskimi konzultanti in da bo upoštevala njihove stvarne spreminjave ali dopolnjevalne predloge, predložila konvencijo v razpravo šentjakevski rajski konzult, ki se je sestala predsedništvu in svojem sedežu ob številni udeležbi občinstva. Seji konzulte sta prisostvovala podžupan in odbornik za javna dela Giuricin ter odbornik za decentralizacijo Lonzar, ki sta konzultorjem ter ostalim udeležencem sestanka obrazložila glavne točke in smernice konvencije predvsem kar zadeva postopke prve faze načrtovanja in finansiranja južnega kraka hitre cestne povezave od Padrič do pomola št. VII in odseka

iz Cerovelj

Skupina kmetovalcev in lastnikov zemljišč ob cesti, ki pelje na Košice pri Cerovelj, so naslovili na slovenski tisk pismo, v katerem protestirajo nad pisanjem tržaškega tednika »Delo«
gleda vprašanja o menjene ceste. Članek »Dela«, je rečeno, v pismu, skusa omaloževati občinski ukrep o prepovedi vožnje z avtomobili po omenjeni cesti, ki ga je na zahtevo domačinov sprejela devinsko - nabrežinska občina. Podpisani kmetovalci zavračajo takšno neinformirano pisanje, ki v bistvu zagovarja potrebo ne deljskih mestnih izletnikov, ne potrebo slovenskega kmeta - lastnika, ki se trudi za ohranitev kmetijstva v naši pokrajini. Pismo se zaključuje z upanjem, da bo občinska uprava sprejela podobne ukrepe še za druge poljske poti.

OSMICA

Ladi Reblu. Remič 2. toč. belo in črno vino

SEJA ODBORA TRGOVINSKE ZBORNICE

Popoln zastoj na gradbenem področju najavlja krizo v letošnji jeseni

Gradbenih posojil tukajšnja posojilnica ne daje že od aprila - V Rimu je v zaključni fazi priprava zakonskega osnutka o prosti coni

V goriški trgovinski zbornici so zelo zaskrbljeni zaradi slabe gospodarske konjunkturo, zlasti na področju gradbene dejavnosti. O tem vprašanju so razpravljali na zadnji seji upravnega odbora zbornice.

Ugovorili so, da se pri nas še sedaj začnajo čuti negativni prijem celotnega državnega gospodarstva. Stvari se bodo še bolj poslabšale jeseni, če ne pride medtem do ustreznih rešilnih prijemov.

Slabo konjunkturo je čutili predvsem na gradbenem področju. Gradbeni stroški so se zelo povečali, tako da sedaj gradbena podjetja se niti ne udeležujejo več na natečajih za gradnjo ljudskih stanovanjskih hiš ali drugih javnih del. Krajevne uprave in državne ustanove so primorane nuditi gradbenim podjetjem višje cene, a vse to je vezano na zapletene birokratske formalnosti. Nekatere občine so morale, če so hotele imeti na razpolago gradbeno podjetje, dati nekaj predjuma že pred začetkom del, kar pa ni bilo v praksi.

Tudi zasebniki ne gradijo, ker je blokiran bančni kredit. Do letosnjega aprila je goriška posojilnica dajala zasebnikom, ki so želeli graditi stanovanjsko ali gospodarsko poslopje, dvajsetletna posojila. Banka je dala posojila »gradbene karte«, sama jih je vnočila in plačala posojila po 85 odstotkov. Ta cena kartel je veljala že nekaj let. Sedaj pa se je tržišče kartel popolnoma blokiralo, to ne le pri nas, marveč v vsej državi in to ne gre do več v promet; za to gre seveda »zasluga«
omejitvenim predpisom osrednjega bančnega zavoda, ki hoče omejiti vse kredite. Zaradi tega je goriški posojilnici ne dajejo že od letošnjega aprila nobenega stanovanjskega kredita. Dajejo je posojila tistim posojilcem, s katerimi so podpisali pogodbe pred aprilom. Vendarle pa so ti v zelo slabem položaju, ker dobiyo za svoje karte le 70 odstotkov v denarju. Konjunktura na bančnem tržišču je pač taka. Imajo pa v goriški posojilnici zelo veliko prošelj za gradbeno posojila, a ta so že več mesecev blokirana. V banki niti ne vedo kdaj se bodo odprle nove možnosti. To ima seveda svoje posledice na gradbenem področju in ko bodo zaključena dela na sedanih gradbiščih, bo marsikateri gradbeni delavec ostal brez dela.

Odbor trgovinske zbornice upa, da bo vlada sprejela ukrepe, ki bi odpravili omejitve kreditov; tako ne bi bilo recesije. Člani odbora pa se boje, da ne bi pri nas prišlo do krize zaradi krajevnih faktorjev.

Zaradi tega v odboru trgovinske zbornice menijo, da je treba čimprej doseči obnovitev zakona o prosti coni. Le tako bodo nemoteno delale sedanje goriške tovarne in bo mogoče privabiti v Gorico še kakšnega novega tovarnarja. Predsednik zbornice Lupieri je članom odbora trgovinske zbornice povedal, da so v ustreznem rimskem forumu skoro zaključili s pripravo osnutka bodočega zakona o prosti coni. Ta je zelo podoben osnutku, ki ga je pripravila goriška trgovinska zbornica.

Zastopniki sindikatov, obrtnikov, kmetov, industrijev in trgovcev v upravnem odboru trgovinske zbornice so bili zadovoljni s to razlago in se enkrat podprli osnutku. Izrazili so tudi željo, da bi parlament osnutek odločil čimprej in poverili predsedniku zbornice nalogo, da vestno sledi temu vprašanju. Člani odbora zbornice se zavedajo, da pomeni novi zakon o prosti coni, ki naj bi pričel veljati prihodnjega 1. aprila, osnova za razvoj goriškega gospodarstva.

Planinski priročnik o Julijskih Alpah

Ljubitelji planin v Sloveniji in z njimi tudi planinci v zamejstvu, ki so večji slovenskega jezika, imajo na razpolago več dobrih priročnikov za planince, ki podrobno opisujejo tudi vzpone na Julijce na obeh straneh meje.

Pač pa so občutili italijanski planinci s področja naše dežele občutno pomanjkanje dobrega vodiča po poteh zapadnega dela Julijcev v katerega območje spadajo tudi Beneška Slovenija, Rezia in Kanalska dolina. Vodič po Julijcih, ki na

V PRIREDBI DRUŠTVA »DANICA«

OD DANES DO NEDELJE BO NA VRHU »PIKNIK«

Letošnje prireditve le zabavnega značaja

Na Vrhu se bo drevi pričel tradicionalni poletni piknik, ki ga prireja domače prosvetno društvo »Danica«. Tudi letos bo tridnevna prireditve na lepem prostoru na Largi, od koder je prekrasen razgled na vso goriško kotlino in na vrhove, ki jo obkrožajo. Letošnji prireditev na Vrhu bo v manjši obliki kot lani. Predvsem, ker so letos že imeli aprila večjo prireditev odkritju partizanskega spomenika in tudi, ker so imeli lani na Vrhu veličastno proslavo kmečkih punitov.

Letošnje prireditve bodo le re-kreacijskega značaja. Kioske bodo danes popoldne odprli že okrog 19. ure. Ob 21. uri bodo imeli tekmovalje v brisliki. Za prvo nagrado so določili 60.000 lir, drugoplasirani bosta dobila dva prsta; na razpolago bo kar osem nagrad. Drevi bo na plesišču za mlade pavel igral sovedski orkester »The Lovers«.

Jutri zvečer bo ples, v nedeljo zvečer pa bodo imeli ob 19.30 prikaz zanimivega japonskega športa judo. Nastopili bodo judisti iz Tržica, med njimi sta tudi dva vrhovca. Praznik bo zaključil ples.

nekatero predele Julijcev kot dopolnilo našim domačim izdajam. I. M.

Vozni red vlakov na progi N. Gorica-Bohinjska Bistrica

Objavljamo vozni red vlakov, ki v poletnih mesecih vozijo iz Nove Gorice v Bohinjsko Bistrico. Iz novogoriške postaje odprelje vlaki ob delavnih in praznikih ob 3.30, 7.02, 11.25, 14.30, 19.30; iz Bohinjske Bistricice privedejo vlaki v Novo Gorico ob 8.28, 13.39, 16.24, 20.17. Urniki veljajo samo za potniške vlake.

Iz Podbrda do Bohinjske Bistricice vozijo tovorni vlaki, ki prevažajo tudi avtomobile, in sicer iz Podbrda od potputje vlaka ob 10.39 (iz Bistricice dosepe ob 10.49 in ob 16.58 (17.15). Iz Bistricice za vozita vlaka v Podbrdo ob 10.10 (ob 10.21 dosepe v Podbrdo) ter ob 15.22 (15.32). Cena za prevoz avtomobila je sorazmerna s težo vozila. Za avtomobile do 600 kg teže je treba plačati 3.000 starih dinarjev, za vozila od 600 do 800 kg 4.000 din, od 800 do 1.000 kg 4.500 din ter od 1.000 kg dalje 7.000 din.

UPRAVE DELUJEJO KLJUB POČITNICAM

Drevi se v Gorici sestane pokrajinski in občinski svet

Na občini bo razprava o prosti coni

Danes bosta v Gorici seji izvojenih zborov dveh krajevnih uprav; ob 18.30 se bo sestel občinski svet, ob 20.30 pa pokrajinski svet. Na seji občinskega sveta bodo najbrž pričeli z diskusijo o prosti coni. To so svetovalci raznih strank zahtevali že več časa. Nekatere stranke podpirajo osnutek obnove zakona o prosti coni, ki ga je pripravila trgovinska zbornica, druge pa imajo do tega osnutka svoje pomisleke. Liberalci so n.p.r. predložili svoj osnutek, ki ga bodo brez dvoma drevi v občinskem svetu obrazložili. Poleg tega je na dnevnem redu nocojšnje seje tudi razprava o proračunu in o občinskih lekarnah v Stanježu. Bajje predvidevajo, da bo lekarna

imela letno osem milijonov lir prihodnosti.

Na seji pokrajinskega sveta pa imajo na dnevnem redu veliko točk. Te so na dnevnem redu že več mesecev. Med njimi so številne resolucije. Svetovalci morajo tudi o dobrih obravnavah za leta 1970, 1971 in 1972. Na dnevnem redu so tudi številna vprašanja, ki zanimajo pokrajinske osebe.

Z odprtjem gorske ceste na Mangart so letos zaradi neurja odlašali. Delavci cestnega podjetja pa so čisto očistili in za avtomobilski promet bo odprta te dni. Avtomobilisti se bodo tako tudi letos lahko povzpeli v višino 2.072 metrov.

SPOMINI NA TEŽKE ČASE NAŠIH LJUDI

Pred 50 leti so morali tolminski učiteljski delati v Vidmu maturo v italijanskem jeziku

Takratne grenke izkušnje so sedaj že upokojeni učitelji obudili na jubilejnem sestanku v Novi Gorici

Slovensko učiteljsko društvo je prva leta po prvi svetovni vojni prirejal v poletnih počitnicah tedenske tečaje z različnimi predavanji. Najštevilnejši je bil leta 1924 v Mostu na Soči, a je bil že po izdanem dovoljenju, ko so se učitelji zbrali z vse Primorske, prepovedan. Tradicijo so ohranili učitelji takratnega učiteljskega, ki na svojih letnih srečanjih obujajo spomin na minule čase.

V soboto, 6. in nedeljo, 7. t.m., so slavili maturanti iz leta 1924 svojo 50-letnico mature v Tolminu oz. v Novi Gorici, kjer so se jim pridružili učitelji drugih letnikov. Obležitica je zelo važna ker spominja na zgodovinska dogajanja nasilnega izseljevanja Slovencev na Primorskem. Občutka nasilja in usvajanja se ga naši starejši ljudje še danes ne morejo otresti in se bojijo izpričevati svojo narodno pripadnost, popraviti popačene priroke in celo pogovarjati se v slovenskem jeziku.

Leta 1923 smo bili primorski Slovenci s krivično Gentilejevo šolsko reformo in drugimi dodatnimi predrebrami obsojeni na popolno izseljevanje. Na osnovi te reforme so absolutni tolminski učiteljski pred 50 leti, leta 1924, morali delati v Vidmu maturo v italijanskem jeziku, ki je niso obvladali kot absolutni slovenske srednje šole. Pred izpraševalno komisijo so bili sprejeti kot drugostoltni državljani.

Doživljali so raznovrstne žalitve, dali so jim neposobne prevajalce. Kdor je odgovarjal v slovenski, so mu znili oco za en red. Občutne so bile posledice v napetem političnem vzdušju zaradi protifasističnega razpoloženja dijakov. Manjkalo ni drugih materialnih in moralnih bremen, ki jih je moral vsak, brez katerekoli zaščite, po svojih močeh prenašati.

Ob teh jubilejih, ki so le žalostni spomini, se nekdanji tolminski maturanti z bolelostjo zavedajo neizmerne in nepopravljive škode, ki jo je fašizem povzročil primorskim Slovincem, a obenem celotnemu narodu, kajti slovenska manjšina v Italiji je predstavljala skoraj četrtino in najzavrednejši del slovenskega naroda. Te škode se nihče ni ocenil ali zahteval odškodnine.

Matura v italijanski je bilo poiznanje za slovenske dijake. Preganjanje Slovencev se je začelo s letom 1919. Gentilejeva reforma iz leta 1923 je odvzela Slovincem vse osnovne in srednje šole in slovenski otroci so bili izročeni nasilni potujočevalni vihrji. Zaradi groženj je zamirala slovenska govorica celo za zastritimi okni. Nad tisto slovenski učiteljev, ki so bili glavna opora zatiranemu ljudstvu na deželi, je bilo preganjanje. Mnogi so bili odpušteni, nekaterim so ukinitelj plačo brez predhodne odločbe, drugi predčasno upokojeni, največ, zlasti mlajše, so premestili v druge italijanske pokrajine, kjer so bili osamljeni, hirali in umirali. Se prej so fašistične oblasti pregale s primorske zemlje vse železnice, cestarje in razne uslužbenice. Pregon je povzročil težko moralno in materialno škodo in jim omogočil redno življenje. Bili so razpršeni po vsem svetu. Zaradi izgube svojega vodilnega kadra so bili prizadeti vsi primorski Slovenci. V istih letih so bile požgane bogate slovenske knjižnice, ukinitelj prosvetna društva, časopisi in oropane slovenske zadruge, hranilnice in posojilnice. Poitalijanevanje se je upirala le zavedna mladina. Za sleherni sum so jih zapirali in konfinirali na kamnite oto-

Uspešna premiera »Raztrgancev«

V sredo je dramska skupina prosvetnega društva »Oton Zupančič«
iz Stanježa uprizorila v Prosvetni dvorani v Gorici Borovo dramo v treh dejanjih »Raztrganci«. Za to priložnost je bila dvorana nabito polna ljudi iz mesta in okolice, ki so z velikim zanimanjem sledili razpletu na odru.

Dramska skupina je s to predstavo proslavila 30-letnico delovanja na gledališkem polju ter se izkazala kot eno najbolj plodnih društev na Goriškem. V »Raztrgancih«
so nastopili amaterji iz Stanježa pa tudi iz Gorice, Pevme in Oslavja. Mladi igralci so Borovo dramo iz partizanskih časov dobro podali ter se živeli v igro samo.

V tej igri so nastopili Rudi Pavšič (Rutar), Elijana Bensa (Rutarica), Liličana Žigon (Vida, njuna hči), Miloš Tabaj (Ferle), David Sošol (Mihol), Edvin Čotič (dr. Mrož), Loreta Mikluš (Lenka) ter Joško Figelj (Črešnik). Režiral je član Primorskega dramskega gledališča Jemel Starina; scene je pripravil Karel Nanut.

Nove obmejne table na goriškem področju

Na pobudo italijanskega diplomatskega predstavništva v mešani italijansko-jugoslovanski komisiji za urejanje meje, so postavili na področju od bivšega kmečkega prehoda pri Stanježu do svetovskega postaje, na italijanskem ozemlju, nekaj metrov od mejne črte, deset tabel, ki opozarjajo na bližino mejne črte.

Izleti

Slovensko planinsko društvo priredi 23. julia družinski izlet na Korosko (Beljak, št. Vid, Ostrovo ter Osojsko in Vrbsko jezero). Izletniki morajo imeti s seboj veljavni potni list ali prepustnico. Vpisovanje se je pričelo na sedežu SPD, Ulica Malta 2, tel. 24.95.

SPD vabi slovenske planince 21. julia na vzpon na Jof di Miezegot (2.098 m). Vzpona se bodo udeležili tudi planinci iz Tolmina. 3. in 4. avgusta bo SPD priredilo drugi vzpon, in sicer na Coglians (2.780 m). Udeleženci izleta bodo prenočevali v »Marinelli«. Podrobnejša pojasnila da je SPD-Gorica.

Prosvetno društvo »Briški grič«
iz Števerjana priredi dvodnevni izlet 15. in 16. avgusta v Velenje, Ptuj, Ljutomer, Radence, Moravske toplice, Varazdin in Zagreb. Poleg ogleda turističnih znamenitosti obiskanih krajev, si bodo izletniki ogledali še vinski klet in kmetijski kombinat v Ljutomeru.

Vpisati se je treba čimprej pri članih društva Ivanu Humarju, Sonji Terpin in Lavretji Maraz, da si pravočasno rezervirajo mesta. Prevoz, hrana in prenočitve so vključeni v skupni ceni izleta.

Kino

Gorica

MEDNARODNA KONFERENCA O MANJŠINAH V TRSTU OD 10. DO 14. JULIJA 1974

Posegi v komisiji A za jezik, kulturo, šolstvo, sredstva javnega obveščanja



Predsedstvo komisije

Bogo Samsa

Sredstva množičnega obveščanja in odnos do slovenske manjšine

Bogo Samsa se je v svojem posegu dotaknil nekaterih značilnosti sredstev množičnega obveščanja v odnosu do slovenske narodnostne skupnosti. Dejal je, da žive Slovenci v Italiji v posebnem položaju, v katerem so številna vprašanja neresena in se s težavo prebija zavest, da je treba manjšino kompleksno zaščititi v splošnem interesu. V takem ozračju delujejo tudi tisk in druga sredstva množičnega obveščanja, ki jih je s trudom in težavami ustvarila slovenska narodnostna skupnost. Poročevalec je najprej analiziral vlogo Primorskega dnevnika, ki se lahko po eni strani sklicuje na stoletno tradicijo dnevnika »Edinost«, po drugi strani pa na tradicijo narodnosvobodilnega boja. Prav zaradi tega ima zelo širok krog čitateljev — pripadnikov slovenske skupnosti v Italiji. Primorski dnevnik za glasilo svojih težej, potreb in zahtev. Primorski dnevnik se, kot vse ostale slovenske institucije v Italiji, bori z resnimi težavami, ki so v prvi vrsti posledica dolgotrajne raznorodnosti politične fašizma. Vsekakor pa je prav Primorski dnevnik s svojim vztrajnim vsakodnevnim delom pomenil tudi bistveno komponento izboljšanja stanja in je mnogo pripomogel da lahko govorimo sedaj o pripadnikih slovenske narodnostne skupnosti kot pripadnikih skupnosti, ki je kulturno visoko razvita in ki razpolaga z važnimi institucijami kulturnega značaja.

Posledice fašizma in raznorodnosti pa se kažejo še predvsem v oslabilosti gospodarski podlagi skupnosti, ki prihaja od izraza tudi v finančnih težavah, s katerimi se mora boriti slovenski dnevnik in tudi drugi list, manjšine. Pri tem se je Samsa dotaknil vprašanja svobode tiska, svobode informacij, ki je vedno bolj ogrožena zaradi koncentracije v nekaj velikih družbah in izginotja manjših dnevnikov. To vprašanje se na dramatičen način zastavlja za italijanski demokratični razvoj na splošno, je pa tudi življenjskega pomena za obstoj slovenske narodnostne skupnosti.

Ni namreč dvoma, da bi bila skupnost kot celota ogrožena, če bi zaradi gnetil ali drugih težav izgubil njen vsakodnevni tiskani glas. V svojem poročilu se je Bogo Samsa dotaknil tudi ostalega manjšinskega periodičnega tiska, njegova pomena in težav, s katerimi se bori in ki so v bistvu enake onim, s katerimi se bori Primorski dnevnik.

V okviru služb, ki jih družba na splošno ureja za potrebe slovenske narodnostne skupnosti, spada tudi radio in televizija, ki jih spričo svoje socialne in družbene vloge morala imeti široko demokratično značje in bi v konkretnem primeru morala biti v rokah slovenske narodnostne skupnosti. V ta okvir spada tudi zahteva slovenske narodnostne skupnosti po lastnih televizijskih oddajah v slovenskem jeziku.

V tretjem poglavju svojega posega je Bogo Samsa govoril o odnosu italijanskega tiska, krajevne italijanske radijske postaje, poročil TV itd. do slovenske narodnostne skupnosti v Italiji. Na osnovi vsakodnevnih praks lahko zaključimo, da je ta odnos povsem negativen in da dobiva v primeru krajevnega dnevnika krajevnih in drugih tiskov, ki neposredno zadevajo slovensko narodnostno skupnost v Italiji, sploh ne poročila, če pa poročila, da en del krajevnega tiska v zadnjem času bolj vestno spremlja dogajanja in slovenske narodnostne skupnosti jih ocenjuje s primerno dozo objektivnosti na na splošno opažamo, da se italijanski prebivalci v naši deželi zelo slabo obveščeni o vsem, kar se dogaja in kar je zanimivo tudi zanje glede slovenske narodnostne skupnosti.

To stanje se nujno odraža tudi na odnos do slovenske narodnostne skupnosti in ustvarja določene težave tudi pri uresničitvi dolo-

Dr. Drago Štoka

Za rekonstrukcijo Radia Trst A in za slovenski program na TV

Dr. Drago Štoka, ki je govoril o sredstvih javnega obveščanja in narodnih manjšinah v Italiji, je začel svoja izvajanja s sklicevanjem na dva člena italijanske ustave: člen 2., ki priznava in jamči človekove pravice bodisi človeku kot posamezniku bodisi kot pripadniku določene skupnosti, v kateri živi; in člen 21., ki kategorično zatrjuje, da imajo vsi državljani pravico svobodnega izražanja misli, in sicer z besedo, s tiskom in z vsakršnim komunikacijskim sredstvom.

Zato imajo narodnostne manjšine v Italiji vso pravico zahtevati od vlade, v katere rokah je upravljanje in vodenje radiotelevizijske službe, tudi televizijski program v svojem jeziku, saj danes radio ne more igrati več tiste pomembne vloge, ki jo je odigral v vsem tem povojnem času.

Dr. Štoka je nadaljeval: »Danes so razmere nekoliko drugačne in radijsko komunikacijsko sredstvo ne opravlja v Evropi in v drugih razvitih državah več tiste pomembne vloge, ki ga je opravljal pred razmahom televizijskega komunikacijskega sredstva, ki se vedno bolj širi med slovenske plasti ljudstva in poriva radijsko komunikacijsko sredstvo precej v ozadje, vsaj v določenih urah dneva. Posebno v večernih urah je radijsko sredstvo izgubilo močan vpliv, ki ga je imelo pred televizijo, saj je družina pac vse bolj rada zbrana pred televizijskim ekranom. To dejstvo potrjuje tudi anketa, ki jo je med prebivalstvom izvedel Institut Doxa iz Milana, ki je ugotovilo, da je prebivalstvo v deželi Furla-

niji - Julijski krajini v večernih urah v visokem odstotku pred televizijskim ekranom (nad 40 odst. anketirancev), medtem ko je radijsko komunikacijsko sredstvo močno razširjeno v dopoldanskih urah.

V tej perspektivi modernega življenja in njegovega ritma ter vpliva, ki ga ima ta ritem na celotno družbo, smemo gledati na vedno močnejši vpliv, ki ga ima televizija na splošno kulturni razvoj družbe in seveda narodnostne manjšine, ki živi v državi.

Če gleda slovenska narodna skupnost v Italiji v luči izkušenj preteklosti ter perspektivnih možnosti v bodočnosti, predvsem v skrbi za svoj narodnostni obstoj in razvoj, je logično, da si želi postati enakopravna tudi glede uporabe komunikacijskih sredstev, ki so dana državljanom večinskega jezika. To hotenje je prisotno v slovenski narodni skupnosti, tako kakor je prisotno pri drugih narodnih manjšinah v Italiji, oz. Evropi.

Prizadevanja Slovencev v Italiji po svojem televizijskem programu sproti tudi s procesom regionalizacije televizije, ki je posebej akutna prav v zadnjem času, ko se javnopravne ustanove, predvsem pa dežele na moč trudijo za decentralizacijo televizijske službe. Z ustanovitvijo dežel s samostojnim statutom je namreč prišlo na dežele z navadnim statutom veliko pristojnosti, ki so bile prej v kompetenci države same. V tem prizadevanju je prišlo s strani dežel do jasne zahteve, naj se televizijska služba decentralizira, tako da bodo imele dežele večji vpliv nalog. Dežele v Italiji zahtevajo danes predvsem konec absolutnemu gospodarjenju vlade nad televizijskim programom, zato zahtevajo, naj postane parlament glavni nadzorni organ in usmerjevalec programa televizijskih oddaj. Te so danes v bistvu zahteve dežel z navadnim statutom, pa tudi onih s posebnim statutom. Med temi velja omeniti predvsem Trentinsko-Gorjsko Podružje, ki si je pred časom izbojevala krajevni televizijski program v nemškem jeziku to je v jeziku nemške manjšine, ki živi na bližnjem Tirolskem.

Štoka je potem našel dežele v Italiji, ki se zavzemajo za decentralizacijo televizijskega programa, in povedal, da je tudi sam predložil v deželnem svetu zakonski osnutek za rekonstrukcijo radia Trst A in uvedbo televizijskega programa v slovenščini. Za to se zavzemajo tudi drugi dokumenti in resolucije raznih slovenskih kulturnih organizacij. Je dejal Štoka, in omenil SKIGZ, Zvezo katoliških prosvetnih društev in Slovensko prosveto. Potem je zaključil:

»Slovenska manjšina v Italiji se skupno z drugimi narodnostnimi skupnostmi v Evropi zaveda, da je mogoče živeti normalno življenje le, če ji ima vsa tista sredstva, ki jih imajo državljani večinskega naroda. Z ozirom na dejstvo, da je televizija lahko velik pospeševalec asimilacijskega procesa v škodo manjšine, mora te imeti v svojem jeziku tudi televizijsko komunikacijsko sredstvo, ki doživlja pa vsem svetu velik razmah. Ni dovolj, da ima manjšina na razpolago

tisk ali svobodo združevanja v kulturnih, verskih in političnih organizacijah, ampak mora imeti tudi v lasti tista sredstva komunikacijskega sredstva, ki jih ima večinski narod.

Bistvena zahteva, od katere Slovenci v Italiji nikakor ne moremo odstopiti, pa je, da mora televizijska služba v slovenskem jeziku ustrezati ne samo pravici, mišljenju in čustvovanju slovenske narodne skupnosti, ampak mora v duhu zagotoviti republikanske ustave tesno spremljati prizadevanja za naš omikani razvoj prispevati svoj delež pri nadaljnji duhovni in materialni rasti celotnega slovenskega prebivalstva v Italiji.

- Komisija za jezik, kulturo, šolstvo in sredstva javnega obveščanja
- Predsednik: prof. TULLIO DE MAURO
- Člani: prof. F. KRUTWIG SAGREDO
- prof. DANCO ZOGRAFSKI
- dr. ANGELO PIITANA
- prof. THOMAS LUNDEN
- dr. BRUNO GOZZI
- dr. DRAGO ŠTOKA

Dr. Franc Škerlj

Neurejen položaj slovenskega šolstva

Za pravilno razumevanje trenutnega stanja slovenskega šolstva je nujno poznati tudi njegov zgodovinski razvoj, saj je zgodovinski razvoj slovenskega šolstva krivica velikega obsega. Zato je dr. Franc Škerlj posvetil dober del svojega referata o neurejenem položaju slovenskega šolstva v Italiji prav njegovi zgodovini od prvih slovenskih šol na Tržaškem in Goriskem, ustanovljenih že v drugi polovici 18. in na začetku 19. stoletja. Govoril je o ukinitvi slovenskih šol za časa fašizma, o slovenski šoli pod anglo-ameriško upravo in o njenem položaju po podpisu londonske spomenice med Italijo in Jugoslavijo, do temeljnega zakona za slovenske šole na Goriskem in Tržaškem iz leta 1961. Potem ko je bil izglasovan, je zopet pretekle več let, na da bi oblasti uveljavile kakršnokoli dolebo tega zakona, ki je sicer zelo pomaknjiliv.

Dr. Škerlj je nadaljeval: »Prav zaradi pomanjkljivosti temeljnega zakona se je začelo dolgotrajno prizadevanje za dopolnilni zakon za slovenske šole. Poslanca

Samo Pahor

Raba jezika

Profesor Samo Pahor je govoril o rabi jezika in ugotovil, da bodo vsi ukrepi za zaščito manjšin zaman, če se ne bo na primeren način poskrbelo za zaščito jezikov. Zakaj jezik ni samo sredstvo izražanja, pač pa tudi način izražanja, ki odseva neko posebno vizijo sveta: lahko bi rekli, da je jezik nerazdružljiv del človekove osebnosti. Zato ne moremo govoriti o enakem družbenem dostojanstvu vseh državljanov (temeljenem principu republike), če ne uživajo družbene enakosti jeziki posameznih državljanov.

Za jamstvo tega enakega družbenega dostojanstva manjšinskih jezikov je nujno treba zagotoviti:

- a) pravico uporabe manjšinskega jezika na ravni popolne enakosti v vseh dejavnostih zasebnega značaja;
- b) pravico uporabe manjšinskega jezika na ravni popolne enakosti v vseh odnosih z oblastmi in javnimi službami, obenem s pravico uporabe manjšinskega jezika na zasledanih javnih teles;
- c) paritetično uporabo manjšinskega jezika s strani oblasti in javnih služb, tudi v toponomastiki;
- d) učenje materinega jezika v šolah vseh vrst in stopenj;
- e) pravico uporabe imen in priimkov v jeziku manjšine in v pisavi, ki ji je lastna.

Skratka, je dejal prof. Pahor, potrebna je parifikacija jezika manjšine, z jezikom večine, oziroma dvojezičnost.

Za dosego tega imamo že nekaj instrumentov, vendar pa raz-

lične ovire, ovire različne narave onemogočajo, da bi se jih tudi poslužili. Te ovire vidi Samo Pahor predvsem v nevednosti, sto ali več let stari mentaliteti, premajhni občutljivosti za tuje pravice, izražanje prevzetih obveznosti, kar se marsikdaj skuša skriti za raznimi pretekli. Vse to je govornik utemeljil s številnimi osebnimi izkušnjami in drugimi primeri iz našega vsakdanjega življenja.

Pred zaključkom pa je prof. Samo Pahor dejal:

»Bojim se, da sem govoril zaman. Ne zato, ker se nisem znal upreti skušnjavi, da bi uporabil trzasko konferenco kot tribuno za svoje tožbe, niti zato, ker nisem znal razumno načeti konstruktivnega dialoga. Marveč zato, ker so gospodje iz vrst večine že pred nekaj generacijami razumeli, koliko bi koristilo jezikovnim manjšinam - nako družbeno dostojanstvo jezikov, koliko bi koristila dvojezičnost, in prav zaradi tega jo tako vztrajno odklanjajo in se ji upirajo.

Primeri so sicer taki, da je ob poslušanju skoraj nemogoče ostati resen, žal pa so resnični in za našo skupnost tudi nadvse tragični. Največkrat gre za kršitve obstoječih zakonov in odločb, kakor v tem primeru izbire imena, ko je očitna tudi doberna mera kretenstva: slovenskemu otroku, rojenemu 15. aprila 1963, so starši izbrali ime Viljem, na matičnem uradu pa so vztrajali, da zakon prepoveduje dati otrokom italijanskih državljanov tuja imena (posebna okrožnica Generalnega vladnega komisarja z dne 19. novembra 1957 pojasnjuje, da ta prepoved »ne more veljati v primerih pripadnikov slovenske etnične skupnosti«) in danes se otrok imenuje Walter, z dvojnim v-

ral končno prepricati italijanske oblasti, da ne bo slovenska narodna skupnost odnehala od svojega boja, dokler ne bo do izpolnitve te ostale vprašanja slovenskega šolstva, za rešitev katerih bi morale uprati oblasti popolnoma novo pot: prevzeti bi morale pobudo za hitro in dosledno rešitev vprašan slovenskega šolstva, ustanovitvi tudi slovenske šole v Benški Sloveniji, pri tem pa priznati v duhu moderne demokracije ter pravice človeka slovenski narodni skupnosti vloga subjekta pri reševanju problemov slovenskega šolstva v deželi, saj so v ospredju še neresena naslednja vprašanja: ustanovitev slovenskih šol vseh vrst in stopenj v Benški Sloveniji; enotna slovenska uprava za vse šole s slovenskim učnim jezikom v vsej deželi; podpravljanje vseh slovenskih otroških vrtec in ustanovitev enotne slovenske uprave in vodstva; ustanovitev v deželi vseh vrst slovenskih šol, predvsem industrijskih; raba slovenskega jezika v dopisovanju slovenskih ustanov z vsemi deželimi oblastmi in ustanovami; popolna enakopravnost slovenskega jezika z italijanskim in slovenskim jezikom, spricvalih, diplomah itd. na vseh šolah v deželi; pouk slov. jezika tudi na šolah z ital. jezikom; nemotena kulturna, študijska, raziskovalna in športna srečanja učencev, dijakov, učiteljev in profesorjev na obeh straneh meje brez posebnih dovoljenj oblasti; tisk izvirnih slovenskih učbenikov in slovenskih knjig za slovenske šole v deželi ali pa njih svobodni uvoz iz matične države; priznanje ustavnih pravic do študija — tudi na univerzi in višjih zavodih — v svojem materinem jeziku oziroma priznanje jugoslovanskega diplom tistim slovenskim visokimšolcem, ki nadaljujejo študij v materinem jeziku na jugoslovanskih univerzah, kot je priznava jugotrolski; priznanje slovenskemu osebju retrodatacije službenih let od leta 1945, osebju pa, ki je moralo v pregonstvo ali v zapor ali bilo brez službe zaradi političnega preganjanja za časa fašizma; priznanje vseh izgubljenih let; podelitev posebnega mesečnega plačilnega dodatka za znanje obeh jezikov, kot je že priznava Jugotrolskirom in v Sloveniji.

Dr. Franc Škerlj je svoj referat zaključil s prikazom sedanjega ureditve slovenskih šol na Tržaškem in Goriskem, ter na koncu dejal: »Sedanja ureditve slovenskega šolstva in letošnje številčno stanje učencev in dijakov, vpisanih na slovenske šole, naravno dokazuje, da število vpisanih v slovenske šole raste, kljub diskriminacijam in zapostavljanju, in da zavedni slovenski starši pošiljajo z zaupanjem svoje sinove v slovensko šolo, čeprav so fašistični nestrepniki v kratkem času kar dvakrat izvršili bombni atentat na isto slovensko šolo v Trstu.

Hajós Ferenc

ločenih pravic in položaja narodnosti, se je to stanje po uvedbi dvojezične šole naglo spremenilo in izboljšalo.

Dvojezična šola pa izpolnjuje tudi poslanstvo poglabljanja bratstva med Slovenci in Madžari ter tudi poslanstvo pri poglabljanju dobrih sosedskih odnosov z LR Madžarsko. Bilingvizem je tako za manjšino kot za večino Madžar se nauči v šoli slovenski, Slovencev pa madžarski. Slovencev in Madžar se seznanita tudi z madžarsko kulturo, kar prispeva k medsebojnemu spoštovanju. Osnovno pa je, da predstavnik večine razume jezik manjšine. Ako ga ne razume, ne more sodelovati in je priročno, da tako stave, ki povzročajo pri predstavnikih večine najrazličnejše predsodke, ki nujno vodijo do konfliktov, ki nri- spevajo k pospešitvi asimilacijskega procesa.

Če hoče manjšina ohraniti svoje narodnostno bistvo in če mora država zagotoviti vsej državi in njenim komponentam obstoj in napredek, pričemo do zaključka, da se mora manjšini nuditi možnost obiskovanja slovenskih šol vseh vrst in stopenj. Že tu je poročevalec ugotovil na primeru pomanjkanja slovenskega tehničnega industrijskega zavoda, da temu ni tako. Prav vprašanje tehničnega industrijskega zavoda s slovenskim učnim jezikom je pomembno načelno in konkretno glede na sociološki sestav slovenske manjšine v Italiji na splošno in v Trstu posebej. Ker je približno tri četrti Slovencev pri nas delavcev in malih kmetov, je naravno, da velik del naše mladine teži k industrijskemu izobraževanju. Ker pa nima na razpolago slovenskega zavoda, se mora slovenski mladinec vpisati v italijanskega, kar ga brez lastne krivde izpostavlja raznorodovanju, ki se tako izvaja na tih birokratsko prefinjen način.

Podoben je pojav pri izobraževanju na univerzitetni ravni. Manjšina v državi, v kateri živi, nima svojih fakultet. Pripadnik manjši-

Dr. Boris Iskra

Slovenska šola v Italiji je ustrojena po italijanski

in kljub trudu vzgojiteljev malo u-

činkoviti.

Edina možnost, da bi to stanje na slovenskih šolah prenehalo, bi bilo, da bi se učni kader pripravil na slovenskih fakultetah v matični domovini. Edino tako bi se mlad profesor lahko popolnoma izvil v »dobro kulturo in stvarnost slovenskega naroda. Edino tako bi postal nosilec teh vseh vrednot med slovensko manjšino v Italiji.

Toda v državi, v kateri živimo, nam to danes ni dano, saj nismo priznati vojnogostni v Jugoslaviji doseženih diplom, kar bi bilo neobhodno potrebno prav za tiste, ki se hočejo posvetiti poučevanju. Seveda bi morala Italija zagotoviti možnost obiskovanja in študiranja v matični domovini pod istimi pogoji študiranja, kot če bi dijak študiral v Italiji. Na vsak način pa bi moral biti v Trstu ustanovljen univerzitetni zavod z študij zgodovine jezika in kulture slovenskih narodov, da bi lahko slovenski dijaki, ki so se šolali na slovenskih srednjih šolah, svoje šole ne dopolnili tudi na ravni univerze v slovenskem jeziku.

Slovenska šola — je dejal dr. Boris Iskra — je ustrojena v celoti po modelu italijanske in je

torej v svojem bistvu in tudi po svojih temeljih klasična, konservativna, zastarela. Vse to pa je v nasprotju s tem, kar zahteva vsaka moderna in demokratična družba, ki teži po masovnem izobraževanju, se posebej pa je v nasprotju s slovensko kulturo in tradicijo, zlasti po osvoboditvi od narodnega in družbenega zatiranja, ki si jo je slovenski narod v svoji celoti znanstveni vrednosti v svojem revolucionarnem boju v drugi svetovni vojni.

Žato so seveda potrebni tudi določeni učbeni pripomočki in knjige ki so pri nas pretežno zastarele, ali pa jih sploh ni. Da bi slovenska šola bila tudi po duhu slovenska, bi morala biti zagotovljena pravica neodvisnega uvoza knjig in učnih pripomočkov iz matične dežele. Razen tega pa bi morale italijanske oblasti odprati in razviti na vseh ravneh možnost stikov, obiskov in izmenjav mnenj med slovenskimi študenti in študentkami v Italiji in Jugoslaviji. Samo tako bo manjšinska slovenska šola postala nekaj živga in avtentičnega v sklopu manjšinske življenja v Italiji, ter ji pomagala pri boju za obstoj, napredek in razvoj.

Dr. Franc Škerlj je svoj referat zaključil s prikazom sedanjega ureditve slovenskih šol na Tržaškem in Goriskem, ter na koncu dejal: »Sedanja ureditve slovenskega šolstva in letošnje številčno stanje učencev in dijakov, vpisanih na slovenske šole, naravno dokazuje, da število vpisanih v slovenske šole raste, kljub diskriminacijam in zapostavljanju, in da zavedni slovenski starši pošiljajo z zaupanjem svoje sinove v slovensko šolo, čeprav so fašistični nestrepniki v kratkem času kar dvakrat izvršili bombni atentat na isto slovensko šolo v Trstu.

MEDNARODNA KONFERENCA O MANJŠINAH V TRSTU OD 10. DO 14. JULIJA 1974

Posegi v komisiji B za družbenogospodarska vprašanja

Predsedstvo komisije za družbenogospodarska vprašanja:

predsednik: dr. prof. VLADIMIR KLEMENČIČ

člani:

prof. Tuissant HOČEVAR
PIERRE BASSAIGNET

prof. PIERPAOLO LUZZATTO
FEGIZ

dr. STIPE SUVAR

prof. GIORGIO VALUSSI

prof. ALES LOKAR
LUCIJAN VOLK



Predsedstvo komisije

Lucijan Volk

Družbenogospodarski premiki in slovenska manjšina na Tržaškem

Za vsako manjšinsko narodnostno skupnost je bistvena pomena ohranitev strnjene etnične enotnosti, ki pomeni življenjsko podlago za njen obstoj, tako z gospodarskega kot tudi s socialnega in političnega gledišča, in ji omogoča večjo moč v obrambi pred asimilacijskimi pritiski. Manjšina je že zaradi svojega šibkejšega in podrejenega položaja huje podvržena razkrojiteljskim momentom, ki jih v zadnjih desetletjih prinaša s seboj korenito spreminjanje družbenogospodarskih odnosov, kar se odraža prav posebno na teritoriju.

V povojni dobi se je družbenogospodarski razvoj na Tržaškem odvijal na teritoriju, ki je bil (razen Trsta z urbaniziranimi predmestji in Milj) v ogromni večini v posesti Slovencev, kot izhaja iz pregleda po katastrskih občinah izvršenega na zemljiški knjigi leta 1945. Toda takoj po vojni se je začelo odtujevanje o zemlji avtonomnemu slovenskemu prebivalstvu, ki se je odvijalo po dveh smereh:

a) vsekakor razlasev ali pod njihovo grožnjo
b) nenasilno, izkoriščajoč pomanjkanje ustreznih in moderne urbanistične zakonodaje, ki je v strah pred razlasevimi

Podatki, ki smo jih mogli zbrati, dajejo zgornjo sliko o škodi, ki je bila prizadela slovenskim kot posameznikom in kot skupnosti

Zaveznika vojska uprava je bila po vojni izvršila v Hribih pri Repentah razlasev, ki je odredila kmetijsko uporabi 300.000 m². Nadaljnji 700.000 m² je bilo 1947 razlasev za državno cesto št. 202, opemskim lastnikom in jursarjem je bilo zaseženo 78.000 m² za vojaško športno igrišče, 74.000 m² pa za vojaško letališče med Opčinami in Prosekom. Pod

menjene poboljševalnice, stoji še taborišče za tuje begunce s 36.000 m². Zadnje taborišče za begunce je na industrijskem področju pri Orehu.

Posledice postavitve begunskih naselij so na dani: poleg prekritih strnjene etnične enotnosti so ta naselja bistveno spremenila narodnostno sestavo krajev, kar je najbolj razvidno v nabrežinski občini, kjer je leta 1945 živelo le približno 10% občanov italijanskega jezika, 1961. leta pa jih je bilo že 45%.

Nadaljnji nasilen poseg velikih razsežnosti v odtujevanju etnične enotnosti predstavlja industrijsko področje. ZVU je leta 1949 uresničila Ustanovo za tržaško industrijsko pristanišče, katere kompoziciji se je postopoma razširil na sedanjih 11.471.500 m² najboljše nizinske zemlje, primerne za donosne specializirane kmetijske kulture.

Po vstopu v veljavo drž. zakona št. 167 iz leta 1962 za t.i. "judske gradnje", so bila razlasevna obsejna področja v slovenskih predmestjih Rocolu in Sv. Mariji Magdaleni.

Leta 1965 je stotine lastnikov od Doline do Medje vasi, torej vzdolž vsega ozemlja, prizadela postavitve služnosti za naftovod Trst-Ingolstadt, ki je zarezal čez vse ozemlje pa v širini 10 m. Pozneje se je zopet na podlagi proslulih začasnih zaseb postavil vzporedni metanovod s služnostjo široko 22 m.

Leta 1966 so vojaške oblasti zasegle v katastrski občini Gabrovec 280.000 m² za novo smodnišnico. Sedaj sta zopet v načrtu 2 cevovoda za TOTAL in ANIC.

Servisni center za tovorni cestni promet (avtoport) pri Fermetičih, katerega koristi sicer ne pokažemo, ponovno žrtvuje (280 tisoč m² površine) številnih slo-

venskih malih posestnikov.

S kakšno brezobzirno lahkoto so zemljo jemali, nam dokazuje primer državnega električnega podjetja ENEL, ki je razlasev na Padričah 122 tisoč 500 m² zemljišča, čeprav jih je potrebovalo in dejansko uporabilo le polovico.

Samo te glavne odtujitve so torej odvzele skoraj 15 milijonov m² zemljišča, ki so bila v glavnem last pripadnikov slovenske narodnostne skupnosti na Tržaškem.

Glede nenasilnega odtujevanja je navajanje verodostojnih podatkov silno težavno zaradi pomanjkljivosti zapisov v zemljiški knjigi in iz drugih razlogov. O obsevnosti pojava, ki ga niso navdihovale samo naravne sile razvoja, pač pa zlasti prava psihoza negotovosti ohranjanja lastnine, ki so jo ustvarile ponavljajoče se razlasevne, se pa lahko prepriča vsakdo, ki si vsaj površno ogleda naše ozemlje, npr. med Gabrovcem in Zgonikom ali od Padrič do Ključa.

Splošne škodljivosti neurejene urbanizacije poudarja se v zadnjih letih zavedajo vsi, toda ukrepi, ki se uvajajo, niso sad posvetovanja in dogovora med vsemi zainteresiranimi, kot je primer z ne dovolj premišljenim zakonom, ki ustanavlja "kraške rezervate" in omejuje zopet lastniške pravice slovenskih lastnikov na nadaljnjih 55 milijonih m².

Navedeni bode ne nekaj najbolj značilnih primerov nenasilnih odtujevanj. "Società sportiva del Carso e dei campi di golf" je odkupila že 130.000 m² najboljših travnikov na Hudem letu, ker so bili lastniki še pod vtisom revizije, zaradi katerih jih niso mogli uživati skoraj celih 15 let. Zavarovalna družba "Lloyd Adriatico" je lastnica obširnih področij v raznih katastrskih občinah. V katastrski občini Gabrovec je zgradiła na 95.000 m² stanovanjsko naselje "Girandole", ki bo bistveno vplivalo na etnično sestavo male zemske občine. "Marmifera Gorlato" je kupila leta 1954 320.000 m² v Nabrežini.

Posledice takega gospodarsko-socialnega razvoja na teritoriju, pri katerem je bila slovenska narodnostna skupnost dosledno zanemarjena, so zanj zelo hude:

1. Individualna gospodarska škoda za stotine malih posestnikov, kmetov in polkmetov, ki jim je bilo uničeno ali močno okrnjeno posestvo. Za zemljo, ki jim je pomenila ne samo trajno dobrotno, so prejeli nepravilne odškodnine.

2. Socialna in gospodarska škoda za vso etnično skupnost, ki je izgubila važno gospodarsko podlago za svoj obstoj in razvoj, je bila podvržena socialni presiljivosti - odvisne delojemalce, ki si morajo služiti kruh v tujem in odtujenem okolju, ki pospeši raznarodovanje.

3. Zmanjšanje politične moči manjšine, kolikor se izraža v upravljanju občin, ki je nastalo s kolonizacijo in zaradi tega s spreminjanjem narodne sestave s prestajanjem občin, kar se najbolj zgornjo kaže v občini Devin Nabrežina.

Ti poročila in podatki, ki smo jih v njem navedli, nima namena biti zgolj dokumentacija. Čeprav je tudi pritožba za to povsem upravičena. Želimo bi, da bi ga vzel kot poskus konstruktivnega razpisa "zvesti", da se tak razvoj ne sme nadaljevati v škodo manjšine, če naj manjšina zares pomeni bogatstvo družbenega tkiva in jo je treba zato zaščititi. Mislimo, da je dozor čas, da preidemo od izjav k dejanjem. Upoštevati je treba, tudi in predvsem ko se načrtuje socialno-gospodarski in urbanistični razvoj, da živi v tržaški, gorški in videmski pokrajini manjšinska etnična skupnost, ki je podvržena raznarodovalnim pritiskom. Sprazniti se je treba, da postavlja to dejstvo nas vse, tako pripadnike manjšine kot večine, pred nekateri nevarnosti vprašanja, ki jih ne bomo mogli reševati drugače kot skupaj.

Taka načela navdihujejo zakonski predlog, ki ga je socialistični poslanec Fortunato Vlozil v rimskem parlamentu že 15. julija 1971; zlasti to je izraženo v njegovem 11. in 12. členu, ki določata, da se ne sme spreminjati etnična sestava jezikovno mešanih področij in predvideva zato prisotnost predstavnikov slovenske narodnostne skupnosti v vseh organih, ki so pristojni za socialno-gospodarsko in urbanistično načrtovanje.

Slovenska narodnostna skupnost v Italiji se ne ogreva za noben narobe "apartheid", niti ne za etnične rezervate. Ne upira se napredu, čeprav bi to terjalo od nje tudi žrtvovanje nekaj njene tradicionalne gospodarske dobrne zemlje. Toda ima pravico zahtevati in ji je treba to priznati, da ima možnost sodelovati o smereh tega napredka ki ne sme terjati od nje samr žrtve, ampak mora biti tudi njej v korist.

Turina - Cupin

Glavni dejavnik za asimilacijo Slovencev gospodarska odvisnost od večinskega naroda

Govoriti o obstoju neke narodnostne manjšine v okviru katerekoli države, pomeni predvsem govoriti o enakopravnosti te manjšine v tej državi. Pojmovanja enakopravnosti so lahko zelo različna, vendar pa je manjšina enakopravna le taktar, kadar je ne ogroža asimilacijski proces večinskega naroda. Priznati neki narodnostni manjšini enakopravnost pomeni torej ukrepati proti njeni asimilaciji, se pravi na eni strani odpraviti elemente, ki delujejo v prid asimilaciji, na drugi strani pa nuditi manjšini potrebne instrumente, da se tej asimilaciji lahko zoperstavi. To pa z eno besedo pomeni, da v pravi demokratični družbi asimilacije ni, če pa obstaja, pomeni, da družba ni demokratična.

Če smo torej za enakopravnost narodnostne manjšine in smo zato proti asimilaciji, je treba analizirati in odpraviti elemente, ki tako asimilacijo omogočajo ali celo vzpodbujajo. Eden glavnih takšnih elementov je gospodarska odvisnost manjšine od večinskega naroda.

Ta gospodarska odvisnost izvira iz zgodovine teh krajev. S splošnim gospodarskim razvojem, ki se je začel v drugi polovici prejšnjega stoletja, je se zelo okrepila vloga Trsta in Gorice. V teh mestih je gospodarsko pobudo imelo v rokah v glavnem italijansko in nemško prebivalstvo, ker je imelo za to tudi objektivne zgodovinske pogoje.

Z neenakim gospodarskim razvojem mesta in okolice, v katerem je prevladovalo mesto, se je začela asimilacija slovenskega prebivalstva, ki je pretžno imela značaj gospodarske odvisnosti.

Toda vzporedno z narodnostnim prebujanjem Slovencev ob koncu prejšnjega in v začetku sedanjega stoletja, se je začel tudi njihov gospodarski razvoj v mestih Trstu in Gorici, katerega pozitivne posledice se so takoj pokazale v "stabilnem" povečanju slovenskega prebivalstva, ki se je v manjšini meri asimiliral.

Vzporedno z razvojem gospodarske dejavnosti so se začela ustanavljati kulturna društva in ustanove, privatne slovenske šole in druge institucije in to s sredstvi in podporami, ki jih je lahko posredovalo omenjeno gospodarsko.

Večja gospodarska dejavnost med Slovenci je po eni strani zmanjšala asimilacijski proces, s druge strani pa je bila sposobna podpirati in vzdrževati vse ostale družbene dejavnosti, ki so predpogoj za obstoj in razvoj vsake narodnostne skupine.

Toda politika nekaterih ekonomskih krogov, ki so bili odraz večinskega naroda, je poskušala na razne načine preprečiti omenjeni razvoj. Ta politika se je v najkrajših oblikah nadaljevala v času fašizma, torej v obdobju, ko so bili Slovenci izključeni iz temeljnih gospodarskih panog in ko so bili izgnani vsi slovenski gospodarski kadri.

V povojnem obdobju od leta 1945 dalje, je bil dan večji manevrski prostor gospodarskemu uveljavljanju vendar pa je anglo-ameriška vojaška uprava na zahtevo protislovenskih italijanskih krogov z različnimi pravobirokratskimi posegi onemogočala gospodarske odtujitve Slovencev.

Kot v vsej zgodovini, je še vedno prevladovala politika, ki Slovencev ni dovoljevala večjega gospodarskega razvoja, ampak jih je držala v gospodarski odvisnosti, ki je v tisti odvisnosti, ki po najkrajši poti privede do asimilacije.

Gospodarsko zanemarjanje istih predelov in panog, kjer živijo in delajo Slovenci, zaviranje raznih gospodarskih pobud, ki so prihajale s njihove strani ali katerih bi bili Slovenci v večji meri deležni, ter razne diskriminacije zaposlovanja Slovencev, so bila dolga leta po vojni načela vodilnih političnih in gospodarskih krogov.

Če trdimo, da je asimilacija tesno povezana z gospodarsko odvisnostjo, potem želimo, da se ta gospodarska odvisnost odpravi, kajti le tako se bo pripadniki manjšine ču-

til svobodnega v izražanju svoje narodne pripadnosti. To gospodarsko odvisnost pa bomo odpravili takrat, ko bomo med tu živčima naroda lahko ugotovili enako socialno strukturo in sorazmerno zastopano gospodarski potencial.

Če so torej odgovorni politični faktorji pripravljali odpraviti asimilacijo, morajo najprej odpraviti vse njene vzroke in, ker je nedvomno eden glavnih vzrokov gospodarska odvisnost, morajo ukrepati za njeno odpravo.

Zato bi radi na tem mestu poudarimo, da če želimo biti kot manjšina subjekt na vseh področjih družbenega delovanja, želimo biti upoštevani kot subjekt še posebno na gospodarskem področju. Če potrebujemo manjšina za svoj obstoj in razvoj več družbenih in infrastrukturnih kot večinski narod, ker se le na tak način lahko svobodno razvijata, potrebujemo le-teh toliko več na gospodarskem področju.

Danes, ko je preteklo skoro pol stoletja od našinega uničenja slovenskih kulturno-prosvetnih in gospodarskih ustanov, se postavlja vprašanje, kako slovenski manjšini, ki je ostala v mejah Italije, nuditi pravno gospodarsko zaščito. Dejstvo je, da če ne bi izgubili kjer je fašizem uničil institucije ranega gospodarstva, bi bilo danes kljub drugi svetovni vojni, na tem sektorju drugače. Z uničenim gospodarsko strukturo je nastal prepad, ki se je začel širiti sam od sebe, nastala je velika vrzel med večinskim in manjšinskim gospodarstvom: prvo še vedno s svojimi pozicijami in kapitalom, drugi v popolni gospodarski odvisnosti z neznatno in nepomembno finančno močjo.

Slovenci se po socialni strukturi in ekonomskem potencialu uvrstamo na enačevstvo z evropskimi. Toda v takem položaju se ne nahajamo po naši krivdi, temveč zato, ker so nas v ta položaj prisilile razmere, v katerih smo živeli. V vsej zgodovini smo bili zapostavljeni, v fašističnem obdobju izključeni iz temeljnih gospodarskih panog, do danes pa nam še ni bila ne samo povrnjena prizadeta škoda, temveč nam niso bili niti dani pogoji, da bi si lahko omogoili smo torej zapostavljena skupnost, ki ji je treba nuditi posebne pogoje za njen socialni dvig. Kar resnično želi danes našo dejansko enakopravnost, nam mora ustvariti tudi stvarne pogoje za naš gospodarski razvoj. Ti pogoji pa morajo biti, kot za vsako zapostavljeno skupnost, spe-

cični in bi morali sloneti na naslednjih predpostavkah:

1. S podporo oblasti naj se ustanovi potreben organ, ki naj se posveti specifičnim gospodarskim potrebam in razvoju manjšine. Pripadniki slovenske manjšine morajo imeti odločilno vlogo pri delovanju tega organa.

2. Zato, da bi se vsaj delno nadomestila izguba, ki je bila do danes prizadeta Slovencev na tem ozemlju in zato, da bi se spopeli gospodarski razvoj, naj se ustanovi poseben rotacijski sklad, iz katerega bi se črpala sredstva za gospodarski razvoj manjšine. Sredstva se morajo stekati preko slovenskih denarnih zavodov v deželi Furlaniji - Julijski krajini.

3. Vsa sedanja in prihodnja zakonodaja na gospodarskem področju - predvsem delna - ročju - upoštevati specifične potrebe manjšine ter biti v skladu s stvarnimi in potrebami njenega gospodarskega razvoja.

4. Obstoj in potrebe manjšine morajo biti upoštevane in vključene v socialnem, gospodarskem in teritorialnem načrtovanju in njegovem izvajanju. Manjšini in njenim institucijam mora biti zagotovljeno aktivno predstavitvo v vseh tistih organizacijah, ki odločajo o zgornj navedenih stvareh.

5. V institucijah in aparatih, ki se bavijo s socialnim, gospodarskim in teritorialnim programiranjem, mora biti zagotovljeno ustrezno število vodilnega in upravnega osebja slovenske narodnosti.

6. Tista področja, kjer živijo Slovenci, je treba ekonomsko valorizirati, da se prepreči izseljevanje.

7. Treba je posvetiti posebno pozornost tistim ekonomskim sektorjem, na katerih smo Slovenci tradicionalno prisotni.

8. Odprta meja je eden osnovnih pogojev za obstoj manjšine in za njen nadaljnji razvoj.

Preko odprte meje se krepijo vsestranske vezi z matičnim narodom in seveda, tudi gospodarsko sodelovanje, ki je izredno važen dejavnik za gospodarski obstoj in razvoj naše skupnosti.

Odprta meja, široko in dolgoročno zasnovano gospodarsko sodelovanje z ožjo in široko matično do-

movino, je obenem v korist tudi gospodarstva celotnega prebivalstva naše dežele in krepi most za nadaljnje sprotanje gospodarskim, turističnim in drugih pozitivnih tokov med obema državama, v interesu miru in medsebojnega prijateljstva.

9. Predpogoj za gospodarski razvoj manjšine je izpopolnitev njegove kadrovske strukture. Zato se mora ustrezno izpolniti solstvo in splošni izobraževalni sistem za usposobitev in vključitev gospodarskih kadrov v te gospodarske panoge.

10. Slovenskim denarnim zavodom je treba omogočiti, da se aktivno vključijo v splošni gospodarski razvoj manjšine.

Dr. V. Vremec in inž. M. Kodrič

Ovrednotenje kmetijstva za ohranitev slovenske narodne skupnosti v Italiji

Dr. Vladimir Vremec je sprejmovil o vlogi kmetijstva v organizmu slovenske narodne skupnosti. Teža kmetijstva za Slovence ni več taka, kot v preteklosti, a je ne gre zmanjševati. Tudi zato, ker so sicer neizkoriščene kmetijske površine zanimive za gradbeno dejavnost, kar vodi k odtujevanju lastnine.

V luči ohranjanja in načrtnega razvoja kmetijstva na področju, kjer živijo Slovenci, pripisuje Vremec velik pomen institucionalizaciji in torej vključevanju Slovencev v krajevne, zlasti pokrajinske in deželne upravne in strokovne organe.

Upadanje kmetijske dejavnosti je res posledica industrijske družbe, toda obenem tudi toge kmetijske politike, ki podpira velike enote in nima posluha za ozemeljske posebnosti.

Vremec je nato orisal položaj kmetijskih dejavnosti na področjih tržaške, gorške in videmske pokrajine, kjer žive Slovenci. Se posebej omenja labilnost kmetijstva na Tržaškem, relativno trdnost na Coriškem in nerazvitost v Beneški Sloveniji, kjer bi morali poseči tudi kompenzacijski ukrepi

za nerazvita področja, ki jih določa EGS, da se ustavi odliv delovne sile.

Na vseh teh področjih ni mogoče reči, da niso bili slovenski kmetje deležni strokovnih podpor ali zanimanja, pač pa manjka vsakršno načrtovanje. Nujno je urejanje potrebnih velikih infrastrukturnih, pospeševanje oblik izpeljane dejavnosti, kot so kmetijski turizem, šolski turizem in podobno.

Sploh so na teh področjih potrebni podrobni razvojni načrti, kajti v razmerah toge gospodarske politike se tudi pobude, kot je združništvo, razvijajo s prepočasnim tempom.

V svojih zaključkih ugotavlja Vremec, da jasna zavest o celovitosti problema sili k novim opredelitvam ciljev prostorskega načrtovanja in torej tudi agrarne politike. Prišla bi namreč do izraza širša dimenzija problema in dejstvo, da čeprav pasivno, lahko določeno ozemlje v drugačnih oziirih postane privlačno in prevzame nove funkcije.

Eden izmed ciljev te konference je, da se o vseh problemih, ki tarejo slovensko zamejsko skup-

nost, izreče jasne besede tudi glede ukrepov, ki bi jih bilo treba sprejeti.

Hitrejši razvoj kmetijstva in družbenogospodarskih odnosov na podeželju v sklopu manjšinske skupnosti bo zato mogoče le s krepitevjo in posodabljanjem visokoproduktivnih dejavnosti, razvojem rudarstva, kratkoročnimi in dolgoročnimi področnimi načrti in, zlasti v pasivnih področjih, z usklajevanjem ciljev in ukrepov.

Ker pa slovenski kmetje nimajo primerne vpliva v predstavitviških telesih in javni upravi in so zato daleč od centrov odločanja, je potrebno spregovoriti tudi o izvirnem namenu družbenopolitičnega in interesnega integracije Slovencev, kar lahko vzpostavi le globalna politična akcija in temu kolektivna zaščita manjšine. V ta namen ne zadostuje zgolj formalna enakopravnost posameznika: brez kolektivne zaščite nista enakopravna niti posameznik, niti skupnost.

V tem smislu je potrebno priznavanje in izvajanje načela sodelovanja, primerno zastopstvo v nadkrajevnih, deloma pokrajinskih in v glavnem deželnih upravnih in tehničnih organih.

Družbeni napredek predpostavlja namreč organizacijsko in oblastno strukturo za tiste sloje in skupnosti, ki so bile postojne v ozadje. Na ta način pa naj bodo zahteve baze prisotne na upravno-politični ravni, kar bo s tem razširjeno njeno obzorje in občutek enakopravnosti ter ustrezne odgovornosti.

O kmetijskih dejavnostih je spregovoril tudi inž. Miloš Kodrič, ki je govoril v imenu KZ. Ko se je ozrl na tržaško zgodovino, je ugotovil, da so ob naselavitvi naleteli Slovenci le na manjše obzidano mestec Šele močnejši industrijski trgovski razvoj tržaške luke, posebno v 18. in 19. stoletju, je povzročil močno priseljevanje v dežele v mesto, istočasno pa razvoj intenzivnih kmetijskih dejavnosti v okolici.

Ze v prejšnjem stoletju so bili slovenski kmetje organizirani v raznih združenjih in pospeševali združništvo. Tik pred prvo svetovno vojno je tržaška pokrajina štela 617 organizacij s skupno 80 tisoč člani. Vse to so fašistične oblasti uničile in strle, niso pa strle protifašističnega duha slovenskega kmeta.

Danes smo slovenski kmetje spet organizirani, ne samo v strokovne, temveč tudi kulturne in politične organizacije. Namen teh organizacij, predvsem Kmetične zveze, pa je obramba interesov kmetijstva, glede katerega se vedno obstajajo razvojni pogoji.

Res je, da je kriza kmetijskih dejavnosti v Italiji, ki jo spremljajo višanje cen, padeč vrednosti denarja in pomanjkanje javnih podpor (slovenski kmetje že dve leti ne prejemaajo potrebnih podpor) povzročila bog v mesto. Število neposrednih kmetov se je v zadnjem desetletju skrcnilo za polovico. In vendar obstajajo razvojne možnosti, posebno če pomislimo, da veliko tržaško tržišče se vedno ni nasitilo in ne more biti nasiteno s kmetijskimi pridelki. Zato pa so potrebni nova agrarna politika v državi ter načrtni posegi, ki naj kmetijstvu ustvarijo pogoje za gospodarski razvoj in osebni življenjski obstoj.

S preustrojem kmetijstva bi se morale nujno povečati razsežnosti kmetijskih posestev po raznih oblikah, hkrati pa bi bilo treba povečati in pospešiti specializacijo, intenzifikacijo obstoječih obratov na podlagi racionalnega pridelovalnega ciklusa ter sodobnejše in čim popolnejše mehanizacije. S smotno ureditvijo kmetijstva pa bi dosegli tudi cilj dejanske ekološke zaščite Krasa.

Če to velja za proizvodni faktor delo, pa je pravilnost Hočevarjeve sheme težje dokazati pri drugih dveh faktorjih: zemlji in kapitalu. Ta dva faktorja sta namreč indiferentna do jezika. Pri faktorju zemlji pa velja dodati še naslednje: v primeru, da je večinsko gospodarstvo bolj učinkovito od manjšinskega, imajo posamezni proizvodni faktorji na

večinskem tržišču praviloma višje cene. V tem pogledu je tipičen položaj faktorja zemlje na Tržaškem. Zemljišča v okolici se uporabljajo v nižje produktivne namene, v neposredni bližini mesta pa se razvijajo razne "viješje" dejavnosti. Zemlja se zato "seli" v manjšinskega specifičnega na večinsko specifično tržišče. Za večino je to prehajanje proizvodnih faktorjev ugodno, za manjšino pa škodljivo. Z manjšinskega stališča pomeni črpanje proizvodnih faktorjev s strani večine zlo, če se manjšini v zameno ne priznava pravična odškodnina. Manjšina ostaja namreč brez faktorjev, ki so nujno potrebni za njen razvoj in prihodnost. Poleg tega je znano, da pomanjkanje perspektiv predstavljajo osnovni element gospodarske nesposobnosti.

Manjšinska skupnost mora biti po vsem tem zelo pozorna na izgubo lastnih proizvodnih faktorjev in mora v zameno, zanje zahtevati primerno odškodnino, najlažje po politični poti. V zameno za svoje delo, zemljo ali kapital, mora zahtevati javne institucije in ustanove v manjšinskem jeziku. Le tako bo lahko uravnovešala izgubo določenih faktorjev s pridobitvijo drugih operativnih instrumentov. Pravico do take odškodnine bi morala vedna razumeti in priznati saj je vsem jasno, da pomeni vsako gospodarsko slabljenje manjšinskega sistema tudi že prvi korak k asimilaciji.

Da bi se gospodarsko stanje manjšine lahko izboljšalo, predlaga Hočevar sprejetje takšnih ukrepov, ki utegnejo povečati povpraševanje po manjšinskih specifičnih dobrinah (ustanavljanje posebnih institucij, podjetij in služb z manjšinskim jezikom, itd.) O pravilnosti te teorije se lahko do neke mere prepričamo iz opažanja vsakdanjega življenja: razločja meja je izredno povečala rabo slovensčine v tukajšnji turovinu na drobno in to je dignilo povpraševanje po specifični delovni sili (z znanjem slovensčine).

Če to velja za proizvodni faktor delo, pa je pravilnost Hočevarjeve sheme težje dokazati pri drugih dveh faktorjih: zemlji in kapitalu. Ta dva faktorja sta namreč indiferentna do jezika. Pri faktorju zemlji pa velja dodati še naslednje: v primeru, da je večinsko gospodarstvo bolj učinkovito od manjšinskega, imajo posamezni proizvodni faktorji na

večinskem tržišču praviloma višje cene. V tem pogledu je tipičen položaj faktorja zemlje na Tržaškem. Zemljišča v okolici se uporabljajo v nižje produktivne namene, v neposredni bližini mesta pa se razvijajo razne "viješje" dejavnosti. Zemlja se zato "seli" v manjšinskega specifičnega na večinsko specifično tržišče. Za večino je to prehajanje proizvodnih faktorjev ugodno, za manjšino pa škodljivo. Z manjšinskega stališča pomeni črpanje proizvodnih faktorjev s strani večine zlo, če se manjšini v zameno ne priznava pravična odškodnina. Manjšina ostaja namreč brez faktorjev, ki so nujno potrebni za njen razvoj in prihodnost. Poleg tega je znano, da pomanjkanje perspektiv predstavljajo osnovni element gospodarske nesposobnosti.

Manjšinska skupnost mora biti po vsem tem zelo pozorna na izgubo lastnih proizvodnih faktorjev in mora v zameno, zanje zahtevati primerno odškodnino, najlažje po politični poti. V zameno za svoje delo, zemljo ali kapital, mora zahtevati javne institucije in ustanove v manjšinskem jeziku. Le tako bo lahko uravnovešala izgubo določenih faktorjev s pridobitvijo drugih operativnih instrumentov. Pravico do take odškodnine bi morala vedna razumeti in priznati saj je vsem jasno, da pomeni vsako gospodarsko slabljenje manjšinskega sistema tudi že prvi korak k asimilaciji.

Da bi se gospodarsko stanje manjšine lahko izboljšalo, predlaga Hočevar sprejetje takšnih ukrepov, ki utegnejo povečati povpraševanje po manjšinskih specifičnih dobrinah (ustanavljanje posebnih institucij, podjetij in služb z manjšinskim jezikom, itd.) O pravilnosti te teorije se

Posegi v komisiji C za ustavnopravna vprašanja

Predsedstvo komisije za ustavnopravna vprašanja. Za mikrofonom dr. Karel Šiškovič

ma in sprejema splošno priznane norme mednarodnega prava.

Takšno preraščanje sistema zaščite manjšin v neki splošen sistem prislilnih norm ne more vključiti recipročnosti kot pogoja njegova upoštevanja, pa tudi ne prepusti državam možnost, da dvostransko zagotovijo zaščito, ki bi bila izpod splošno sprejemljivih standardov omikanege sveta. In tudi lojalnost manjšine do države je pogosto vezana prav na te pravice. Neloyalne skupine manjšin ali posameznikov pa ne morejo biti razlog za dušitev manjšinskih pravic. Nasprotno, v primeru, če se javni red v državi krši, morajo oblasti nastopiti proti »nelojalnemu« državljanom, proti določenim kolektivom kot takšnim, nikakor pa ne proti manjšinski kot celoti. Jugoslovanska ustava na primer izhaja iz takšnega dojemanja tega problema in sprejema splošno priznane norme mednarodnega prava.

Nato se je prof. Paolo Sema postavil posebej pri razmerah v Beneski Sloveniji, kjer beležimo eno najvišjih izseljevanj v Italijo. Nato pa je prbil, da ne le v Višnemskopokrajini, pač pa tudi na Goriškem in na Tržaškem se zaradi krčenja kmetijskih področij slovenski kmetje izganjajo z njihove zemlje. Industrijska podjetja pa, ki nastajajo, ne absorbirajo mladih sil, ne dajo dela mladim Slovencem, kajti Slovenci ne razpolagajo z ustreznimi slovenskimi strokovnimi šolami, ki bi pripravljale zadevne tehnične strokovnjake. Se več, slovenska mladina, ki je gospodarsko in socialno izpostavljena, in zaradi tega bolj sičba, ne uživa ustrezne zaščite, pač pa se bolj podlega negativnim učinkom razmer v deželi. In čeprav je v času odporu našta dala proti fašizmu veliko trtevin in je zato Italija nasprotni vojni dolžnik, se še vedno dogaja, da mora trpeti nasilje, saj se je nedavno tega zgodilo, a je policija zaprla javni lokal, v ka-

Nato je prof. Paolo Sema na kratko obrazložil še nekatere probleme in orisal nekatere člene zakonskega predloga za zaščito slovenske manjšine, ki ga je KPI že pred štirimi leti predložila rimskemu parlamentu. Ta zakon predvideva predvsem uvedbo popolne enakosti Slovencev v vseh tihoeokrajnih v katerih živi, ustrezne ukrepe za rešitev celotnega šolskega problema, pomoč slovenskim kulturnim organizacijam, pri čemer pa naj velja načelo, da sami Slovenci, avtonomno odločajo o tem, kako naj se društva tudi finančno in programsko vodijo. Podčrtal je seveda nujnost priznanja pravice slovenske manjšine do uporabe lastnega jezika, nujnost rešitve vprašanja toponomastike, imen in priimkov, ki jih je fašizem spremenil in še druge številne probleme za celotno rešitev nacionalnih problemov slovenske manjšine.

KOLESARSTVO

V 13. ETAPI DIRKE PO FRANCIJI

Etapna zmaga Hobana po množičnem sprintu

Na skupni lestvici je Italijan Panizza še vedno na četrtem mestu - Nobenih vidnejših sprememb

MONTPELLIER, 11. — V trinajsti etapi krožne kolesarske dirke po Franciji je v sprintu zmagal Anglež Barry Hoban, Belgijec Eddy Merckx pa je ohranil rumeno majico. Današnja 126 km dolga etapa od Avignona do Montpellierja je bila ravnska. Tako so se lahko kolesarji nekoliko odpočili po štirih težkih alpskih etapah. Znova so prišli zato v ospredje sprinterji. Belgijci, ki so doslej dokazali, da so najmočnejši v končnem naletu, so upali v ponovno zmago, prav na cilj pa jih je presenetil angleški kolesar Hoban.

Jutrišnja etapa bo prav tako potekala po ravlini. Po njej se bodo morali v prihodnjih treh dneh kolesarji povzpeti na pirenejske vrhove. To bo tudi zadnja prosta etapa za španske kolesarje, da pridolžejo s prvega mesta belgijskega asa Eddyja Merckxa. Aja, Lopez Carril in Galdos bodo morali pri tem napeti vse sile. Pri tem jim bo gotovo pomagal Italijan Vladimir Panizza, edini izmed Italijanov, ki je visoko uvrščen na začasni lestvici. To je gotovo pravična nagrada za njegovo dolgoletno borbenost in športnost.

Jutri bodo kolesarji prevozili 248 km dolgo progo od Ledove do Colomera.

Vrtni red na cilju 13. etape od Avignona do Montpellierja (126):

1. Barry Hoban (VB) 3:15'42"
2. Jacques Esclassean (Fr.) 3:15'42"
3. Patrick Sercu (Bel.) 3:15'42"
4. Van Roosbroeck (Bel.) 3:15'42"
5. Karstens (Niz.)
6. Perurena (Sp.)
7. Van Katwyk (Niz.)
8. Ointkiewicz (Fr.)
9. De Meyer (Bel.)
10. Mourlioux (Fr.)

Skupna lestvica po 13. etapi:

1. Eddy Merckx (Bel.) 70:48'46"
2. Gonzalo Aja (Sp.) zaost. 2'01"
3. V. Lopez Carril (Sp.) 3:13'
4. Vladimir Panizza (It.) 5:20'
5. Agostinho (Port.) 5:55'
6. Galdos (Sp.) 6:54'
7. Pouliard (Fr.) 7:30'
8. Santy (Fr.) 10:07'
9. Martinez (Fr.) 11:29'
10. Van Springel (Bel.) 11:42'

TOUR DE L'AVENIR

Etapna zmaga domačinu

MONTPELLIER, 11. — V drugi etapi amaterske kolesarske dirke



Karavana kolesarjev na "Touru" se bliža vzponu, kjer se bo moral Merckx braniti pred napovedanimi napadi španskih kolesarjev, predvsem pa pred Ajo, ki je drugi na skupni lestvici

STENA

137.

Lahko bi segli do samega Petrarke, ki se je v opisu svojega vzpona na Mt. Ventoux uprli srednjeveškemu odnosu do narave in s pesniškim navdihom slavil tišino gozda in travnate ruše v gorah, ki mu sproščajo in dvigajo duha. Priznal je, da mu je vzpon dal nov impulz v pesniškem ustvarjanju. Mnogi so prispevali k temu novemu odnosu do gora, Dante, Leonardo da Vinci, Dürer in mnogi drugi, ki bi jih lahko imenovali idejne predhodnike planinstva, vrsta potopiscev 17. in 18. stoletja in John Locke s svojo prirodno filozofijo. Odločilni delež za moderno gledanje na gorsko naravo pa je s svojimi deli in zgledom doprinesel J. J. Rousseau s hvalnimi gorskimi pokrajini, z njenimi vrednostmi za človekovo duševno zdravje — danes bi rekli za "mentalno higieno", s svojim odnosom do hoje po pisanim gorskem svetu. Leslie Stephen imenuje Rousseauja Kristofa Kolumba Alp in "Lutra nove planinske vere", ki jo je izpovedal v "Emiliu" in v "Novi Heloizi". Ogenj grmade, na katerem so v letu 1762 sežgali "Emilia", je razsvetlil svet in ga vsega zajel z Rousseaujevo "filozofijo počitnice", je zapisal pred osemdesetimi leti avstrijski alpinist Purtscheller. Ko so 1. 1862 slavili v Švici 250-letnico Rousseaujevega rojstva, so nekateri tožili o prevrednotenju njegovega dela, češ da se ga polašča tudi turistična

industrija. A človek je že tak, da se pri vsakem početju sklicuje tudi na teorijo in z njo na avtoritete.

Ko si je človek sredi tega tisočletja začel graditi podobo sveta iz spoznanja, ne več iz vere, ko se je začel "prirodoslovni vek", je s svojimi prizadevanji vključil tudi Alpe v kulturno zavest, jih hotel spoznati in zato moral uporabiti posebna sredstva in orodja, da se je v gorah lahko manj tvegan gibal. Da se je to izpolnilo in da se je tega povsem navadil, je nekaj časa trajalo in tako se je planinstvo v današnjem smislu besede začelo razvijati šele sredi 19. stoletja, medtem ko so prirodoslovne vede dosegle svoje prve velike uspehe že v 17. in 18. stoletju. Še globoko v 19. stoletju je bilo raziskovanje gora glavni utemeljeni motiv za planinstvo. V statusu švicarske planinske organizacije iz l. 1863 je zapisano: "Društvo si je zastavilo nalogo, da na izletih v Alpe spozna goro topografsko, prirodoslovno in geografsko ter dosežene rezultate s tiskanimi poročili posreduje obstojnosti." Ni čuda, če je planinstvo od svojih prvih časov pa vse do danes tako povezano z duhovno kulturo, z znanostjo, z literaturo in drugim kulturnim tvorstvom.

Nagibi prvih obiskovalcev gora v 18. stoletju so bili torej znanstvene narave, racionalistični, medtem ko je v Rousseaujevih idejah že tudi romantično iskanje doživljanja, že nekaj pred njim ali dopolnilo, saj je bil človek kaj kmalu razočaran nad uspehi razuma v dobi razsvetljenstva. Tako so racionalistični in iracionalistični nagibi človeka navajali k intimnejšemu stiku z gorsko naravo.

Vendar je romantika prav zaradi reakcije na rezultate razumarskega veka dala planinstvu svoje odlične impulze. Znanstveno raziskovanje je odpiralo oči in dajalo živ občutek za čustveno doživetje. Včasih so bili tudi raziskovalci poetični opazovalci gorskih lepot. Za popularnost gora so pomembne velike osebnosti, kakor so Byron, Goethe, Lermontov, Tolstoj in vrsta drugih, dalje znameniti slikarji alpinisti.

NOGOMET

PO VČERAŠNJIH TRDITVAH

TENIS

KOŠARKA

SP V PORTORIKU

Trener Gorski zanikal vesti o podkupovanju

0 denarnih ponudbah so mu pravili poljski reprezentanti

VARŠAVA, 11. — Trener poljske nogometne reprezentance Kazimierz Gorski je demantiral vesti, po katerih naj bi med prvimi in drugim polčasom nogometne tekme na SP med Poljsko in Italijo nekateri "premožnejši" italijanski predstavniki ponudili nekaterim poljskim nogometašem določeno vsto denarja, če bi se tekma končala neodločeno. Gorski je dodal, da ne ve nič točnega in da ni niti niti ne ponudil kaj takega. Izjavil je, da ni videl nikogar, ki bi se približal in dal take ponudbe poljskim igralcem v njegovi prisotnosti. Trener poljske reprezentance je dejal, da je slišal o tem govoriti nekateri nogometaši po tekmi, vendar pa se ne spominja, kdo je to pravil in na koga so se te govorice nanašale.

Poljska nogometna zveza je medtem izjavila, da italijanska nogometna zveza ni vmešala v afero. Pri vsem tem se ne ve za mnenja

nogometašev, ki so medtem odšli na zaslišanje dopust. Kam, ne ve povedati nihče. ...

FIRENCE, 11. — Predsednik italijanske nogometne zveze Artemio Franchi se je takole izrazil ob demantiranju poljskega trenerja Gorskega glede poskusa podkupovanja poljskih nogometašev med tekmo Poljska — Italija: "Imel sem prav, ko sem dejal, da take novice ni vredno komentirati." ...

BRAZILJA, 11. — Brazilski minister za vzgojo je izjavil, da bo sprožil veliko akcijo za skrčenje nogometnega profesionalizma. S tem naj bi okrepil predvsem amaterske ekipe. Minister je še dodal, da se bo boril za znižanje stroškov brazilskih enajsteric. To bi se po njegovem mnenju lahko rešilo tako, da bi državno prvenstvo razdelili na več krajevnih turnirjev.

SMUČANJE

CERVINIA, 11. — Zaradi slabih vremenskih razmer in neustrezne podlage na progi so danes opravili le eno poskusno vožnjo na tekmovanju v Cerviniji na kilometer dolgi progi z letječim startom.

BOKS

BERN, 11. — Najavljenega srečanja za naslov evropskega prvaka mušje kategorije med Švicarjem Chevertom in Italijanom Pierreddom ne bo zaradi bolezni prvega. Spopad bi moral biti 30. avgusta v Bernu.

ITALIJANSKI NOGOMETNI POKAL 1974-75

Petintrideset ekip v sedmih skupinah

Bologna, lanskeoletni zmagovalec, bo igrala v drugem kolu

RIM, 11. — Prvo izločilno kolo tekmovalnega za italijanski nogometni pokal 1974-1975 se bo pričelo 28. avgusta, kvalifikacije pa se bodo zaključile 22. septembra. Nastopa 35 ekip iz A in B lige, manjka le Bologna, ki bo šla, kot lanskeoletni zmagovalec, naravnost v drugo kolo. Vse nastopajoče ekipe so bile razdeljene v sedem skupin po pet moštev. Predhodni žreb je določil, da bosta nastopali v vsaki skupini po dve ekipi iz A lige. Edino v prvi skupini nastopajo trije prvotniki. Koledar izločilnih tekem so sestavili na italijanski nogometni zvezi s pomočjo elektronskega računalnika, tekme pa bodo v naslednjih dneh: 28. avgusta, 1. 8., 15. in 22. septembra.

Dne 25. julija bodo objavili koledar italijanske A, in B lige, koledar C lige pa po velikem smarnu.

Izločilne skupine za italijanski nogometni pokal so tako sestavljene:

1. skupina: Inter, LR Vicenza, Ascoli, Novara, Brindisi.
2. skupina: Napoli, Verona, Sampdoria, Spal, Catanzaro.
3. skupina: Juventus, Varese, Taranto, Avellino, Reggiana.
4. skupina: Torino, Cagliari, Como, Arezzo, Sambenedettese.
5. skupina: Lazio, Roma, Genoa, Atalanta, Pescara.
6. skupina: Milan, Cesena, Parma, Brescia, Perugia.
7. skupina: Fiorentina, Ternana, Foggia, Palermo, Alessandria.

SMUČANJE

Italijanski smučarji iz protesta zapustili Cervinio

CERVINIA, 11. — Italijanski smučarji, ki bi morali danes v Cerviniji nastopiti na prvem sezonskem tekmovalju v veleslalomu, ki ga je organizirala tovarna avtomobilov Lancia, so neprisotnostjo zapustili znani letoviščarski kraj. Radici, Ferrari, Pietrogiovanna, Beson, Plank, Stricker, Schmalz, Roland in Gustav Thöni, Bieler in Gros niso hoteli sodelovati na tekmovalju, ker je bil hotel, kjer so prebivali, preskromen za tako velike ekipe. Zato so z avtomobili Lancia beta, ki jim jih je dala na razpolago turinska avtomobilska tovarna, izginili neznano kam. Italijanska smučarska zveza je izjavila, da je bila akcija smučarjev naperjena proti tehničnemu komisariju Coteliju. Ta je bil prisel na sedež zveze, kjer bodo skušali rešiti zadevo.

KOŠARKA

MESINA, 11. — Na devetem košarkarskem mednarodnem turnirju za trofejo mesinske ožine je takoj v prvem dnevu prišlo do presenečenja. Ekipa sovjetske ženske košarkarske reprezentance se namreč ni predstavila na turnirju iz zelo enostavnega razloga. Igralke niso dobile vstopnega vizuma zaradi stavke na italijanski ambasadi v Moskvi.

ATLETIKA

Slovenski atleti računajo na sedem naslovov prvaka

Prvenstvo bo v Zrenjaninu ob koncu prvega dela izredno uspešne sezone

Za izvedbo 30. atletskega prvenstva Jugoslavije za posameznike je jugoslovanska atletska zveza letos izbrala Zrenjanin, ki je bil doslej le redkokdaj prizorišče kakšnega večjega tekmovalja.

Letošnje državno prvenstvo, ki bo 13. in 14. julija, praktično končuje zelo uspešno obdobje, ki je prineslo celo vrsto odličnih državnih rekordov in dalo Jugoslaviji tudi atleta svetovnega formata, kot je Luciano Sušanj z Reke.

Normalno bi bilo, da bi atleti kot so Svet, Sušanj, Stekić in Pavličičeva na prvenstvu ne dosegli kakšnih posebnih rezultatov. V dveh mesecih so namreč tekmovali že precej in dosegli vrhunsko formo. Ker so tle predstavniki najboljši kandidati za evropsko prvenstvo, bi bilo primerno, da bi odšli svoje priprave usmerili izključno na to prireditel, ne glede na notranje potrebe organizatorjev. Preveliko obrabljanje bi bilo skrajno nevarno.

Prvenstvo bi moralo zato biti bolj priložno za atlete, ki se letos še niso izkazali. Sem spadajo na primer Alebić, Zuntar, Korica.

Jugoslavija ima letos tudi nekaj takih atletov, ki je bilo v Zagrebu, 7 prvih, 6 drugih, 7 tretjih, 4 četrta, 7 petih in 7 šestih mest.

Lanskeoletne naslove branijo naslednji atleti in atletinje:

- | | |
|---|---------|
| Moški | |
| 100 m - Vincinjanović (Slavonija Osijek) | 10"4 |
| 200 m - Kocuvan (Kladivar Celje) | 21"0 |
| 400 m - Sušanj (Kvarner Rijeka) | 45"9 |
| 800 m - Sušanj (Kvarner Rijeka) | 1'47"9 |
| 1500 m - Vukomanović (Partizan Beograd) | 3'45"9 |
| 5000 m - Korica (Crvena zv. Beograd) | 14'13"6 |
| 10000 m - Korica (Crvena zvezda Beograd) | 30'39"8 |
| 110 m ovire - Pisić (Crvena zvezda Beograd) | 14"4 |

DANES V MILANU

Jugoslavija brez M. Jaušoveve

MILAN, 11. — Od jutri do nedelje bodo v Milanu izločilna tekmovalna cone B za ženski teniški pokal Soisbault, ki je rezerviran ženskim državnim reprezentancam pod 21. letom starosti. V lombardijski prestolnici bodo nastopale reprezentance Avstrije, Avstralije, Jugoslavije, Italije in Švice.

Za jugoslovanske barve pa ne bo igrala letošnja wimbledonska zmagovalka v mladinski konkurenci Milana Jaušovec, ki se zdravi doma v Mariboru zaradi lažje zastrupitve. Med kosilom v Londonu je namreč skupno z drugimi igralkami jedla pokvarjen slađolod, posledice pa so zaradi njene telesne odpornosti prišle na dan šele te dni.

Zaradi odsotnosti mlade obetajoče slovenske igralke so možnosti jugoslovanske vrste na tem turnirju skoraj ničeve. Tako je vsaj izjavil zvezni selektor Lea Habunek, ki je za potovanje v Milan izbral Doro Alavantić, Mariko Rac in Marino Mihelić. V finalni del pokala Soisbault pa se bo uvrstila sama ena ekipa iz te izločilne skupine.

KOŠARKA

Kondrašin ni še našel namestnikov za Belova

Pomanjkanje dobrih mladih igralcev glavna hiba SZ Tekma med Jugoslavijo in ZDA bo praktično finale

SAN JUAN, 11. — Če bo Jugoslavija premagala najprej Portoriko, nato pa še Kanado, o tem ne dvomi nihče v jugoslovanskem taboru, bo določila letošnjega svetovnega prvaka tekma med "slavnimi" in Američani, ki jo bodo odigrali v soboto. To bo prava finalna tekma, saj sta do sedaj prav ti dve peterki prikazali najboljšo in najbolj kvalitetno košarko. Jugoslovanci bodo mogoče nekoliko utrujeni, ker bodo odigrali v osmih dneh kar sedem tekem. To bo brez dvoma predstavljalo prednost za ameriške predstavnike.

Američani so končno poslali na svetovno prvenstvo peterko, ki točno predstavlja kakovost ameriške košarke. Na zadnjih turnirjih so se predstavili Američani z relativno šibkimi reprezentancami. Pred štiri leti so osvojili na svetovnem prvenstvu v Ljubljani komaj peto

mesto, na olimpijskih igrah v Münchnu pa so klonili v finalu Sovjetski zvezi. To je bil tudi njihov prvi poraz na vseh dosedanjih olimpijskih turnirjih. Na letošnjem prvenstvu so prikazali Američani dobro košarko, čeprav se niso še spopadli z najmočnejšimi peterkami. Prva taka preskušnja bo prav v soboto proti Jugoslaviji.

Poraz SZ proti Jugoslaviji je potrdil, da je sovjetska košarka v krizi. Sovjeti so sicer vodili proti Jugoslovanom, vendar je do trenutka, ko je zapustil igranje, stebel moštva Aleksander Belov. To kazuje, da trener Kondrašin ni še



MUNDO-BASKET PUERTO RICO JULIO 3-11

našel dobrih mladih košarkarjev, ki bi znali primerno nadomestiti stare, kot so Paulauskas in Sergej Belov. V današnji tekmi igra SZ s Kubo. Izid tega srečanja bo jasno pokazal, v kolikšni meri je poraz proti Jugoslaviji vplival na sovjetske košarkarje. Olimpijski prvaki morajo zmagati, kajti samo tako lahko še računajo na osvojitve prvega ali drugega mesta. Po razmišljanju jim to onemogoči in tudi uvrstitve na tretje mesto bi bila v takem primeru izredno problematična.

Presenečenje prvenstva je Kanada. Kanadčani so najprej v kvalifikacijskih tekmah izločili češkoslovaško, nato pa so se premagali evropskega podprvaka Španijo. V preostalih tekmah se bo Kanada spoprijela še z Jugoslavijo in SZ, zato bo ostala verjetno zmaga nad Španijo edina njena zmaga v finalnem turnirju. Za to pa je za Severne Američane lep uspeh.

TV

Jugoslovanska televizija bo danes dvakrat oddajala košarkarske tekme s svetovnega košarkarskega prvenstva v Portoriku. Najprej bo ob 17.15 oddajala posnetek srečanja med Jugoslavijo in Portorikom, nato pa bo ob 20. uri neposredno prenašala dvoboj med "slavnimi" in Kanado.

TENIS

COLORADO, 11. — Dvaindvajsetletni ameriški teniški igralec Bob Cochran bo prestopil med profesionalne igralce ter bo igral v "Belen circusu" Boba Beattyja.

AMSTERDAM, 11. — V tekmovalju za pokal švedskega kralja bo Italija igrala v drugem kolu proti Belgiji.

AMSTERDAM, 11. — Večina držav članic mednarodne teniške zveze je odklonila predlog Sovjetske zveze, da bi iz zveze izključili Južno Afriko. SZ je svoj predlog motivirala z rasistično politiko južnoafriške države. Z odklonitvijo predloga o izključitvi bo tako lahko Južna Afrika nastopila na tekmovalju za Davisov pokal.

PRAGA, 11. — Olimpijski prvak v metu diska iz Münchna, češkoslovski Ludvik Banek, je med včerajšnjim atletskim mitingom v Pragi vrzel disk 67,18 m daleč ter s tem izboljšal svoj rekord ter češki državni rekord za 26 cm. Svetovni rekord, ki ga branita Silvester in Bruch, znaša 68,40 m.

30. PRVENSTVO JUGOSLAVIJE

30. PRVENSTVO JUGOSLAVIJE

nimiv bo v teh panogah pregled forme Sušanjare in Tomečičeve, ki bi edini lahko zamenjali Slovence v borbi proti Veri Nikolić-Kasap.

Realno slovenska atletika lahko pričakuje 4 moške in 3 ženske zmage, kar bi bilo številčno enako lansnemu uspehu, vendar z bolj so porazdelitvijo.

k. b.

ATLETIKA

TROBOJ V FIRENCAH

FIRENCE, 11. — Sinoči se je v Firencah zaključil mednarodni atletski troboj med Italijo, Francijo in Madžarsko. Najboljši so bili francoski atleti, ki so v drugem dnevu prevladovali, medtem ko se ni sreča nasmehnila madžarskim predstavnikom. Med italijansko publiko je vladalo presenečenje: razočaranje, saj ni niti danes nastopal Fiasconaro (tokrat v tekmu na 800 metrov).

ATENE, 11. — V prvem dnevu atletskega mitinga v Atenah je poljska tekačica Irene Szewinska postavila nov evropski rekord v tekmu na 200 jardov s časom 22"8 ter tako za desetinko sekunde izboljšala svoj prejšnji dosežek. V tekmu na 440 jardov pri moških pa je Američan Bolding dosegel odličan čas 49"2.

ATLETIKA

MITING PRIJATELJSTVA

Velik odziv najboljših

SIENA, 11. — V nedeljo, 21. julija, bo v Sieni tradicionalni mednarodni atletski miting prijateljstva. Na njem bodo nastopili atleti s Kube, iz ZDA, SZ, Kenije, Nove Zelandije in Italije, medtem ko organizatorji pričakujejo odziv Francije, NDR, ZRN in Madžarske. Danes so zagotovili svoj nastop Kenjci Boit, Sang in Oukow, ameriški dolgočprogaš Shorter in Novozelandski Walker.

Moški bodo tekmovali v naslednjih disciplinah: 100 m, 400 m, 1500 m, 5000 m, 110 ovire, višina, daljina, krogla, disk, kopje. Ženske bodo nastopile v tekih na 100, 400 in 800 (ali 1500) m, v tekmu na 100 m z ovirami, skoku v višino ter metih krogle in diska.

šanj. Zato si težko zamislimo, da bi milijone planincev združevala neka posebna skupna in totalna miselnost in jih duhovno povezovala. Goré same in ljubezen do njih nam ne morejo graditi svetovnega nazora, pač pa naš svetovni nazor vpliva na naš odnos do gorskega sveta in vsega početja v njem. V istem listu je avtor zelo različno opredelil svoje nazore o etično-vzgojnem in družbenem pomenu planinstva.

«Sicer gore niso edino področje, kjer bi človek našel svoje ravnotežje in krepil svoje psihične in fizične sile za pozitivno delo v družbi. So pa vsekakor za velik del ljudi, ki imajo ljubezen do narave, sredstvo izredne mentalne higiene.

Ce skušamo ugotoviti odnos sodobnega osveščenega človeka do sveta in narave in pojasniti iskanje moči v samotni, v prostornosti gora, moramo nakazati razliko do občutka osamljenosti, kajti oba pojma, osamljenost in želja po samotni sta v naši družbi navzoča in nam nista tuja.

Vprašamo se, čemu si želimo samotnosti v gorah? Ali ta občutek lahko primerjamo z osamljenostjo, ali je to beg pred družbo, ne vera in znak odmakljenosti? Občutek osamljenosti in družbene indiferentnosti je pravemu gorniku tuji. To je znak nemoči, razkroja osebnosti, ne vere in resignacije. Tu poganja plevel pasivizma, oboževanje nesmiselnosti življenja in ohkovanje krivice, ki jih nad posameznikom zagreši družba. Te vrste bolezni goré ne zdravijo.

Samota pa si želi duša močne osebnosti, ki v oblišču pričujočega utrpa vesoljne prirode išče izraz, prvo in težnje lastnega jaza. Išče življenja, ne smrti, čeprav jo izliva. Boja, ne poti pomiritev. Lepote, vere, moči in dejanja. Prežliska svoje moči, včasih trepetaje v dvomu, tesnobi in grozi, in se oamnipla v zavesti moči in zanosa. To so občutki, ki jih v tej ali oni obliki doživljajo gorniki.

(Nadaljevanje sledi)

PO IZJAVI GENERALA SPINOLE

Verjetno bo vojak novi predsednik portugalskega ministrskega sveta

Spor o kolonialnih politikah med levicari in centristi povod za vladno krizo

LIZBONA, 11. — V portugalski prestonici se mrzlično nadaljuje pogajanja za rešitev vladne krize, ki so jo povzročili premier Carlos in štirje ministri s svojim odstopom. Vsekakor pa nova vlada ne bo sestavljena pred koncem tedna. Tako je poudaril v pogovoru s časnikarjem predsednik države general Spínola, ki je dejal, da pred soboto ne bo imenoval novega ministrskega predsednika.

Portugalski predsednik se je danes sestel z ministri vladnega kabineta.

neto, ki niso podale ostavke. Po kratkem razgovoru jih je razrešil njihovih funkcij in se jim zahvalil za doslej opravljeno delo. V tej zvezi je Spínola izjavil, da je njegov ukrep logična posledica odstopa Palme Carlosa in štirih ministrov. «Ker sem sprejel premierovo ostavko — je dejal — je bilo logično, da sem razrešil ministrske dolžnosti tiste, ki niso odstopili. To je popolnoma skladno z amandmajem ustavnemu zakonu, ki ga je odobril državni svet, po katerem bo imel ministrski pred-

sednik pravico, da izbere člane svoje vlade. (Te je doslej imenoval predsednik republike.)

Spínola je poudaril, da z razliko od prejšnje vlade, bodo v novi prevzeti ministrska mesta nekateri častniki in možno je, da bo tudi predsednik vlade vojak. «Podpoveljnik Firmino Miguel» je vprašal časnikar, «lahko tudi on, saj je vojak». Je odgovoril portugalski predsednik. «Podpoveljnik Firmino Miguel je bil do sedaj obrambni minister. Odstopil je skupaj s premierom Palmo Carlosom in drugimi tremi ministri. Ostavke pa ni ujemil s političnimi razlogi kot ministrski predsednik, pač pa z dejstvom, da bi rad obvaroval oboje sile pred vsakršno povezavo s strankami.

Po mnenju uglednih političnih komentatorjev v Lizboni je vladna kriza izbruhnila zaradi spora o kolonialni politiki. Levicarske stranke zahtevajo, da se vprašanje reši brez omejevanja s priznanjem neodvisnosti kolonijam, centristom, ki so povzročili krizo, pa se ne mudi in vztraja pri zamisli luizianske federacije.

Po mnenju komentatorjev, naj bi levicarske sile z zadovoljstvom sprejele imenovanje vojaka za ministrskega predsednika, ker bi bilo to jamstvo za dosledno izvajanje programa obojenih sil, ki ga brezpogojno podpirajo. Desno krilo vladne koalicije pa trdi, da je treba program sprito političnega in gospodarskega stanja v državi spremeniti in sprejeti ukrepe, ki naj preprečijo gospodarski, socialni in politični kaos.

Pri tem imajo v mislih predvsem stavke, s katerimi so delavci podkrepili svojo zahtevo po višjih mezdah in boljših delovnih pogojih.

Portugalski vojniki nadaljujejo z represijo proti mozambiškemu prebivalstvu

MILAN, 11. — Kljub strmoglavljenju Caetanovega fašističnega režima se položaj v Mozambiku ni veliko spremenil. V portugalska vojska še vedno nadaljuje z represivnimi akcijami proti prebivalstvu. Tako sta dejala voditelja Freilima Jose Germano in Maria Teresa Antonio v pogovoru s časnikarji na sedežu milanske CISL, Edini odraz velike spremembe na Portugalskem po besedah revolucionarnih dejstev, da so portugalske čete demoralizirane, kar pa je tudi vzrok Caetanovega padca.

Germano in Antonieva sta poudarila, da je do srečanja med Freilima in portugalskim zunanjim ministrom Soaresom v Lusaki prišlo na zahtevo slednjega. Predstavniška vojska je bila poslana na Mozambik, da bi se spoprijela z zahtevami vojske, da se mora obdržati svoje zahteve (takojšnje priznanje neodvisnosti), ki jih je Soares vzel na znanje in obljubil, da bo seznanil svojo vladu z njimi. Poudaril naj bi tudi, da ni pooblaščen za sklepne pogajanja.

(Nadaljevanje s 1. strani)

ko so njeni prebivalci prisiljeni, da gredo v emigracijo, kar pa že zadobiva oblike pravega množičnega deportiranja. Prav tako pa je zapostavljen sardinski jezik, čeprav ga govori ogromna večina prebivalcev otoka.

Delo druge komisije za družbeno-gospodarska vprašanja je začel s pozdravnim nagovorom predsednik prof. Vladimir Klemencić, ki je udeležencem predlagal, naj bi dali prednost poročilom, ki zadevajo slovensko manjšino v Italiji. Prvo poročilo, z naslovom «Ekonomskega in socialnega problema» (poročilo objavljamo v skrajni obliki na drugem mestu) je podal prof. Aleš Lokar. Ob njem se je podelil prof. Breznik iz Beograda, prof. Valussi s tržaške univerze, prof. Hočevar in nekateri drugi strokovnjaki. Prof. Breznik je opozoril na pomen ljudskih štetij tudi za ugotavljanje razsežnosti posameznih manjšin, v tej zvezi pa je poudaril nujnost globljega pre-

verjanja manjšinskih struktur in njihovega spreminjanja v času. Za tovrstne pobude bi lahko našli primeren prostor tudi v okviru dejavnosti ob letošnjem «letu o demografskih problemih», ki ga je proglasila Organizacija združenih narodov. Po krajšem posegu prof. Lokarja, ki je med drugim poudaril, da Slovenci v Italiji ne priznavamo izsledkov ljudskih štetij iz leta 1961 in iz leta 1971, je prof. Hočevar postregel z vrsto podatkov o stopnji izobrazbe slovenske manjšine v tržaški pokrajini. Navedel je, da se je ta stopnja v zadnjem desetletju znatno dvignila, saj je odstotek Slovencev z visokošolsko izobrazbo narasel z 1,14 na 2,21%, odstotek Slovencev s srednješolsko izobrazbo pa s 4,61 na 9,27%. Po mnenju prof. Valussija se je stanje manjšine na Tržaškem v zadnjem desetletju izboljšalo tudi kar zadeva stanovanje, poklice in starostno dobo, v nasprotju z izjavami prof. Lokarja, da je namreč slovenska manjšina premalo zastopana v bančinstvu.

zavarovalstvu in podobnih dejavnostih, pa je ugovarjal, da Slovenci le razpolagamo z denarnimi zavodi.

Sledilo je poročilo z naslovom «Zgodovinski in politični oris gospodarskega življenja v Italiji», ki sta ga pripravila prof. Turina in dr. Čupin. Poročilo — ki ga tudi objavljamo na drugem mestu v skrajni obliki — je prebral V. Turina.

Na popoldanskem zasedanju komisije za družbeno-gospodarska vprašanja manjšin je najprej posegel Gorazd Vesel, ki je analiziral ljudska štetja v luči manjšinske problematike. O nekaterih podrobnih kulturnih in socialnih vprašanjih Slovencev v Kanalski dolini je spregovoril Franc Mišjač, ki je na koncu opozoril tudi na nerazumevanje cerkvenih oblasti za potrebo domačinov, da se versko izražajo v materinem jeziku.

Stojan Spetič je podal v skrajni obliki obnovo svojega poročila o medsebojnem vplivanju mehanizmov kapitalističnega proizvodnega sistema in pojavih asimilacije sloven-

skega prebivalstva, medtem ko je predsednik Slovenskega gospodarskega združenja Stanko Bolš je posebej opozoril na dejstvo, da oblasti v zadostni meri ne upoštevajo specifičnih potreb narodne manjšine, da se uveljavlja tudi v gospodarstvu.

Po pričevanju Stanka Boleta je prošil za besedo prof. Valussi, ki delovnega predsedstva komisije, ki je v dolgem posegu skušal pobijati trditve slovenskih diskutantov. Najprej je Slovence, ki so posegli v razpravo, očital, da iz njihovih poročil veje nezadovoljstvo, obenem pa podcenjevanje zgodovinskega trenutka pred 60. leti, ko so predstavniki slovenske manjšine bili vključeni v razne krajevne oblasti in organe. Očital jim je tudi, da so se preveč sklicevali na svoje višje in manj na italijanske, kakor tudi, da se iz njihovih pričevanj ni poznalo sprememb, do katerih je prišlo v zadnjih letih in katerih sad je tudi mednarodna konferenca.

Dr. Alešu Lokarju je Valussi pripomnil, v zvezi s podatki o ljudskem štetju, da žive Slovenci v mestu, pretežno v predmestjih in zlasti na Krasu. Dr. Turini in dr. Čupino pa, da nista dovolj upoštevala dejstva, da se je število učencev v slovenskih šolah od leta 1965 začelo nezadržno večati, kar naj dokazuje pozitivne znake razvoja.

Posebno polemiko je Valussi odgovorjal Volku glede odtujenja večjih površin slovenske (Valussi je dejal, da je to predvsem agrarna) zemlje. Dejaj, da ne gre za načrtno razarovalno politiko, pač pa za logično posledico razvoja velikega mesta, ki se širi na podeželje in tu ustvarja svoje strukture in infrastrukture. Nasprotno pa je bilo treba ugotoviti, da se je število učencev v slovenskih šolah od leta 1965 začelo nezadržno večati, kar naj dokazuje pozitivne znake razvoja.

Posebno polemiko je Valussi odgovorjal Volku glede odtujenja večjih površin slovenske (Valussi je dejal, da je to predvsem agrarna) zemlje. Dejaj, da ne gre za načrtno razarovalno politiko, pač pa za logično posledico razvoja velikega mesta, ki se širi na podeželje in tu ustvarja svoje strukture in infrastrukture. Nasprotno pa je bilo treba ugotoviti, da se je število učencev v slovenskih šolah od leta 1965 začelo nezadržno večati, kar naj dokazuje pozitivne znake razvoja.

Na koncu je Valussi napovedal, da sta s prof. Klemencićem pripravila poročilo o odprti meji in vlogi slovenske manjšine.

Valussiju sta v nadaljnjih posegih replicirala dr. Rafko Dolhar in pokrajinski svetovalec iz Gorice Silvino Poletto.

Dolhar je najprej dejal, da Slovenci nismo zadovoljni z obstoječim stanjem in da je mednarodna konferenca dokaz tudi te danosti. V nasprotnem primeru, če bi Italija spoštovala mirovne pogodbe, londonski sporazum in lastno ustavo, bi tudi tak konferenca bila morda odveč. «Pacta sunt servanda» je opozoril, ki velja predvsem za večino. Glede Valussijeve trditve, da so Slovenci že prisotni v organih odločanja, je navedel svoj primer: ko v občinskem odboru zastopa sicer slovensko skupino, a je v njem predvsem kot tehnik, pa čeprav na osnovi širšega političnega spoznanja. Taki politični sporazumi pa so naključnost, ni pa prisotnost Slovencev v organih odločanja institucionalizirana. Prav to pa zahtevamo.

V tretji komisiji, v komisiji o ustavnopravnih vprašanjih je referent prof. Bartole obnovil glavne misli osnovnega poročila iz prejšnjega dne, kakor je dr. Peter Leuprecht prikazal nekatera načela, ki jih glede manjšinske problematike ima evropski svet, kakor je prof. Sinagra prebral poziv, ki ga je prof. Sperduti poslal zasedanju v imenu evropskega združenja za slovenske pravice. Prof. Sperduti apelira na to, naj bi manjšine uživale enakopravnost, naj bi se uveljavila načela o človeških pravicah in pri tem ugotovila, da so ustrezne organizacije potrebne tudi po drugi svetovni vojni kar zadevni manjšinski problemi niso bili rešeni. Prof. Sperduti v svojem pozivu govori tudi o mednarodnih sporazumih in pogodbah ter o raznih organizacijah, ki pa žal ne dosežejo želenih rezultatov. V zvezi s tem je omenil tudi nekatera ugotovitve, do katerih je prišlo na občasnem ustreznem zasedanju, ki so ga Združeni narodi priredili v Ljubljani, pa tudi na nedavnem seminarju o narodnih manjšinah v Ohridu. Pri tem je ugotovil, da je skrajno težko najti rešitev, ki naj bi bila veljavna za vse svet, ko pa je težko najti rešitev celo za omejena področja.

V diskusijo je nato posegel sen. prof. Paolo Sena, ki je orisal razmere, v katerih živi slovenska manjšina v Italiji. Svoje izvajanje je povezal z zakonskim predlogom za zaščito slovenske manjšine v Italiji, ki ga je predložila pred štiri leti v Rimu KPI. Spregovoril

je nato Antonio Borme, predsednik Italijanske unije za Reko in Istro. Njegov poseg bomo objavili v izveščku jutri. V popoldanskih urah se je zvrstila vrsta govornikov začeti z Brügellom, ki je govoril o pravih narodov do samoodločbe in razvijal načela nediskriminacije ter načela teritorialne, kulturne in osebne avtonomije. Razpravljal je o dveh vrstah manjšin, o manjšinah, ki živijo ob mejah držav ter o manjšinah, ki živijo v tujosti, ali pa razprave.

Prof. dr. Gavro Perazič s pravne fakultete v Titogradu je obširneje razpravljao o vprašanju reciprocitete glede spoštovanja manjšinskih pravic po mednarodnem pravu in ob zaključku ugotovil, da tudi v primeru, če član neke manjšine ali določen kolektiv iz neke manjšine krši zakon države, v kateri živi, zadevna država oblaži zaradi tega prekrška ne sme kaznovati manjšine kot skupnosti. Prišla je nato razprava o nekakšnem katalogu pravic manjšin, katalogu, ki bi na eni strani zapolnil praznino v mednarodni manjšinski praksi, na drugi pa opozarjal na minimalna določila, ki naj urejajo manjšinsko problematiko.

O razmerah na Koroskem je v imenu Zveze slovenskih organizacij na Koroskem ter Narodnega sveta spregovoril dr. Franci Zwitter, ki je ugotovil, kako avstrijske oblasti ne kažejo volje za rešitev vprašanja koroskih Slovencev, kajti po devetnajstih letih, odkar je v veljavi državna pogodba, se niso rešili cele vrste vprašanj, nasprotno izvajajo še vedno zgrešeno delitev Slovencev na Koroskem v nacionalno slovenske, ki da so deželi sovražno razpoloženi, ter na tako imenovane «vindišarje», ki niso nič drugega kot nacionalno nič več zavedni Slovenci, ki jih pa avstrijske oblasti cenijo in upoštevajo kot «svoje» ljudi. Očrtil je tudi problem «preštvanja» koroskih Slovencev in razne pritiske, pa tudi dinamične atentate in svoja izvajanja, v konkretnem primeru z albansko manjšino na Korosu in ugotovil, da so avtonomne enote nastale že v času NOB, da albanska nacionalna skupnost na svojem ozemlju, kjer njeno prebivalstvo predstavlja večino, uživa vse pravice, ki so izražene že v ustavi ter v vsej zakonodaji, kar velja tudi za ostale nacionalne manjšine, na primer za turško manjšino. Takšna zakonska in tudi konkretna enakopravnost omogoča nacionalno afirmacijo in njihov napredek. Svoja izvajanja je predstavnik Albancev zaključil s trditvijo, da bi se mogel marsikdo veliko naučiti od zgleda, ki ga «lede tega daje jugoslovanska rešitev manjšinskega problema.

V zvezi z nekaterimi trditvami, ki jih je postavil Brigel, je povzel besedo prof. Capotorti in sicer v zvezi s tolačenjem načela o samoodločbi manjšin. V zvezi s tem je rekel, da bi bilo treba posebno v Evropi jemati načelo o samoodločbi z določenim smislom za realizacijo. Obširneje je nato govoril prof. Gavro Buratti. Todor Džumu s skopske pravne fakultete je govoril o jugoslovanskih izkušnjah s stališča mednarodne zaštite nacionalnih manjšin. V zvezi s tem je omenil zlorabe po treh manjšin in manjšin samih v mednarodnih odnosih, kar se je dogajalo v prvih letih po vojni tudi v jugoslovanskih odnosih z drugimi, toda od tedaj je minilo že 30 let in razmere v svetu so privedle do večjih sprememb. In vendar imamo še opraviti z državami, ki trdijo, da nudijo vse pravice vsem državljanom, toda to ni dovolj, kajti te države ne kažejo spoštovanja aktivnega odnosa do manjšine; država mora za manjšino napraviti nekaj več, obravnavati jo mora kot posebno skupnost in v ta namen so potrebni posebni instrumenti, ki naj manjšini omogočijo ohranitev kulturne dediščine, tradicij in ostale bitnosti in to ne v smislu, da to ohranja posamezni član skupnosti, pač pa manjšina kot celota. Razprava se je nadaljevala z nastopom inž. Stanislava Renka.

Zvečer je župan Spaccini priredil v prostorih muzeja Revoltella v UL. Dize sprejem za udeležence konferencie. Kolektiv Primorskega dnevnika je sinoči za časnikarje, ki so akreditirani na mednarodni konferenci priredil v domači kraški gostilni v tržaški okolici prijateljsko srečanje, katerega so se udeležili izredno številni časnikarji ter nekateri drugi gostje. V imenu Primorskega dnevnika je vse značujo pozdravil Gorazd Vesel, o značaju dnevnika in o nekaterih vprašanjih slovenske narodnostne skupnosti pa je spregovoril predsednik Slovenske kulturno-gospodarske zveze Boris Raca. Za njim je govoril predsednik Zveze slovenskih organizacij na Koroskem Fran Zwitter. Senator Južno-tirolske manjšine Volgger se je tolo zahvalil za vabilo in dejal, da se pridružuje naporom tržaških in avstrijskih Slovencev za doseg svojih pravic. V imenu prisotnih časnikarjev je za vabilo zahvalil ljubljanskega Dela Jaka Štular. V prisrčnem ozračju se je prijateljsko srečanje zaključilo do kaj pozno v noč.

PRED SEPTEMBRSKIMI POGAJANJI V ŽENEVI

Omeščano stališče Izraelcev do palestinskega vprašanja

Z odložitvijo Fahmijevega obiska v Moskvi si SZ skuša ustvariti objektivno sliko o dogajanjih na Bližnjem vzhodu

KAIRO, 11. — Kljub navidezni zatišju, ki je nastopilo na področju Bližnjega vzhoda (če izvajamo zadnje izraelske napade na libanonska pristanišča), je politična dejavnost glede reševanja številnih zapletenih vprašanj na tem področju zelo živa. Vanjo so zapletene svetovne velesile in predvsem Izrael ter razne arabske države, včevšti tu tudi organizacije palestinskih borcev za svobodo.

V trenutku, ko pišemo, ni prišlo do bučnih dogodkov, navesti pa je treba nekaj dogajanj, ki so značilna za to obdobje. Predvsem je treba omeniti, da je Sovjetska zveza zahtevala, da se obisk egipčevskega zunanjega ministra Fahmija odloži do prihodnjega oktobra, čeprav bi ta moral po prejšnjih dogovorih prispeti v Moskvo sredi tega meseca.

Zakaj Sovjetska zveza odlašala govorje s kvalificiranim predstavnikom predsednika Sadata? Verjetno je treba moskovske pomisleke pripisati nerazčiščenemu političnemu položaju v skupnosti arabskih narodov ter še posebej glede njihovih odnosov do Palestincev, Libanona in Jordanije.

Ne smemo mimo dejstva, da je v teku močna arabska akcija raznih držav tega področja za tesnejšo povezavo arabskega sveta z Evropo. V tej razvijajo močno aktivnost predstavniki Zveze arabsko-evropske solidarnosti Raymond Offroy, ki se je zadržal 2 dni v Damasku v Siriji. Offroy je med drugih obiskal tudi golanski področje ter mesto Kuneitro. Ob o-

bisku je izjavil, da so Izraelci razdelili mesto, čeprav jih niso k temu silili varnostni razlogi. Ne smemo niti pozabiti dejstva, da so arabske države, ki pridelejo in izvažajo petrolej, ukinile embargo glede Holandske.

Sprčo vseh teh dogodkov lahko trdimo, da bo razvoj na tem področju precej odvisen od svetovsko-ameriških odnosov. «Kipurska vojna» se je prav gotovo zaključila na pritisk ZDA in SZ. Prišlo je do novega političnega kurza, ki je zabeležil povečanje vpliva ZDA in Egiptu ter določen odmik podpore Izraelu. S tem ni rečeno, da so ZDA ukinile svojo podporo tej državi (Izrael še vedno prejema pošiljke najodbojnejših ameriških vojaških letal), toda vsa ta politika gre po kolovozu političnega in vojaškega ravnotežja med Izraelci in Arabci.

Izraelci se s najraje pogajali izključno z Egiptom, ki je najmočnejši arabski partner. Kaj takega pa baje ne želijo več niti Amerikanci, ki zastopajo stališče, da bi se moral Izrael pogajati predvsem z Jordanijo. Tu pa prihaja v ospredje vprašanje kontrole bregov reke Jordana. Kot je znano, so Izraelci zasedli še med vojn 1. 1967 zahodni breg reke. Palestinsko vprašanje zadeva v mnogem prav ta področja. Izraelci se sivojeto opotajo, da bi zapustili ta področja ter trdijo, da predstavljajo posest zahodnega brega reke Jordana njihovo nacionalno varnost.

Tu pa se prepleta v veliki meri vprašanje Palestincev. Po zadnjih vestih, ki jih je posredoval izraelski novinski list «Haarec», naj bi bili določeni izraelski politični krogi pripravljeni, da priznajo Palestince za etnično stvarnost. Za to izjavo naj bi se zavzemal izraelski zunanji minister Yigal Allon, medtem ko je ministrski predsednik Rabin še neodločen. Kot je znano, je bivši minister za obrambo Moše Dajan zastopal stališče absolutne nadvlade Izraela nad vsemi okupiranimi področji.

Politični premiski so torej na dnevnem redu in zato ni nič čudno, če tudi Sovjetska zveza zasleduje z veliko pozornostjo te dogodke. Najnovejša izraelska stališča do palestinskega vprašanja (če bo no tega sploh prišlo) pa ne pomeni za Izraelce priznanje samostojne udeležbe Palestincev na ženevski konferenci v septembru. Izraelci naj bi dopustili to sodelovanje se v okviru jordanske delegacije.

Aretirana v Brescii osumljence in priča

BRESCIA, 11. — Preiskovalni sodnik, ki vodi preiskavo o pokolu na Trgu della Loggia ter o smrti neofašista Silvia Ferrarja, je večeraj ponoči zasilil mladolletnega Benita B. ter 23. letnega Giorgia Otellija, Sodnik dr. Vino je ukazal, naj pripreje mladolletnika in pričo, ker sta se izmikala jasnim odgovorom na zastavljena vprašanja. Številni delavci so namreč izjavili, da so videli tistega jutro, ko je prišlo v Brescio do fašističnega atentata, nekega mladčnika, ki je prišel iz neke hiše s torbo v rokah. Po izpovedih naj bi šlo za omenjenega Benita B., o katerem naj bi vedel nekaj več povedati Giorgio Otellio, Soočeni ni prineslo žaželenih rezultatov zaradi zadržanosti osumljenega mladčnika in priče.

Preiskovalni sodnik dr. Vino je nadalje ukazal naj v Genovi preiščejo stanovanje nekega univerzitetnega študenta, ki je svoj čas bival v isti sobi v Parmi s Silvijo Ferrarjem, to bi s tistim mladčnikom, ki je bil ubit zaradi eksplozivnih nabojev, ki jih je prevažal z motorjem. Spetkeča se je zdelo, da je bil genovski univerzitetni študent povezan z levčarskimi ek-

Umrl Nobelov nagrajence Paer Lagerkvist

STOCKHOLM, 11. — Umrl je Nobelov nagrajence za literaturo, Sved Paer Lagerkvist. Rodil se je 1891 in je bil v otroštvu vzgojen v strogem religioznem duhu. V Parizu, kamor se je preselil, je našel na popolnoma drugačno okolje. Postal je pripadnik avantgardnih literarnih in umetniških tokov. Nobelovo nagrado je dobil v letu 1951, predvsem zaradi plodnega literarnega ustvarjanja. Med njegovo zbirko poezij «Pot vsega človeka» (1921), zbirka dramskih del «Kralj» (1932) in «Človek brez duše» (1936), novela «Krvnik» (1933) in romani «Palček» (1944) in «Baraba» (1950).

MILAN, 11. — Preiskovalni sodnik dr. Assante je prijavil sodišču tri desničarske mladenčice, ki jih obtožujejo poskusa umora nekaterih študentov nasprotne politične usmerjenosti. Do poskusa umora je prišlo v februarju letos pred nekimi lokalom, kjer so fašistični atentatorji streljali na svoje nasprotnike. Pri streljanju je bil ranjen neki japonski trgovec.

Francoški misijonar na Japonskem »žrtve onesnaženja«

TOKIO, 11. — Občinski odbor najbolj onesnaženega japonskega mesta Kawasaki je priznal francoskega katoliškega misijonarja Edwarda Brozstowskega status »žrtve atmosferskega onesnaženja« in mu kot takemu priznal pravico do pokojnine.

Misjonar, visok in močan 42-letni možki, je prišel na Japonsko pred 12 leti in se naselil v Kawasaki. Pred enim letom je imel prve motnje na dihalnih in zdravniški so ugotovili, da se je nalezil kroničnega bronhitisa kot posledico vdihavanja onesnaženega zraka. Zato mu je občinski odbor priznal pravico do pokojnine.

Onesnaženje na Kawasaki, industrijskem mestu nedaleč od Tokia, ima že dramatično razsežnost: do slej so našli že 1092 pacientov, ki se zdravijo na stroške najbolj onesnaženih industrij za posledicami žaželenih rezultatov zaradi zadržanosti osumljenega mladčnika in priče.

Preiskovalni sodnik dr. Vino je nadalje ukazal naj v Genovi preiščejo stanovanje nekega univerzitetnega študenta, ki je svoj čas bival v isti sobi v Parmi s Silvijo Ferrarjem, to bi s tistim mladčnikom, ki je bil ubit zaradi eksplozivnih nabojev, ki jih je prevažal z motorjem. Spetkeča se je zdelo, da je bil genovski univerzitetni študent povezan z levčarskimi ek-

Rudarska nesreča v Španiji

BARCELONA, 11. — Štirje rudarji so umrli v rudniku kamene soli, v bližini Cardone. Nesreča se je zgodila, ko je dvigalo, na katerem so delali ponesrečeni, zgrmelo v 60 metrov globoko jarek.

OPOZORILO ZNANSTVENIKOV DELEGATOM KONFERENCE O MORJIH V CARACASU

Tanka plast petroleja ogroža vzajemni vpliv med atmosfero in oceani

Protisloju, ki so se nakopičila v «dosjeju o režimu morij», je mogoče rešiti le s skupno mednarodno akcijo

CARACAS, 11. — V svetu, ki je vse bolj odvisen med seboj, imajo morja in oceani vedno večjo vlogo, ne le kot komunikacijske in plovne poti ter kot zakladnica naravnega bogastva rib, temveč tudi kot vir sonov in energije za prihodnost človeštva. Jasnje je torej, da je poglobljeno mednarodnega morskega prava prav zaradi tega zelo zapleteno vprašanje, kjer pridejo interesi držav večkrat navzkriž in ne prikažovano dejstvo, da tretja mednarodna konferenca o morjih v Caracasu se s težavo rešuje zastavljene probleme.

Sedanje pomorsko pravo je staro že nekaj stoletij in je izraz interesov največje pomorske velesile prejšnjih časov, to je Velike Britanije. Tudi meje 12 milj teritorialnih vod, ki je hči tedanjih raziskav in razvojnemu stopnje tedanje vojne tehnologije kot topovi niso streljali več kot 12 milj daleč. Na dani je, da kljub večkratnim popravkom in prilagoditvam pomorski zakonik ne ustreza več potrebam in zahtevam današnjega sveta. Večkrat je bil že povod za spore in nesoglasja zlasti zaradi meje teritorialnih vod.

Tak spor je na primer zastopil odnose med Islandijo in Veliko Britanijo, ker so Islandci razgledili mejo svojih vod na 20 milj, da bi branili interese svojih ribičev pred Britanci in Nemci, ki so z velikimi ribiškimi brodomi in moderno tehnologijo izpodirali šibkeje tehnike. Čeprav se je London obregel ob ukrep islandske vlade, ni pa niti za trenutke pomislil in je raztegnil do 50 milj od obale mejo svojih teritorialnih vod, ko si je prisvojil naftna ležišča v Severnem morju.

Za raztegnitev meje teritorialnih vod do 200 milj od obale in priznanje obalnim državam do izključne gospodarske cone na tem področju se zavzemajo predvsem države v razvoju, ker bi jim to zagotovljalo najgledjši gospodarski razvoj, hkrati pa bi bil tudi odraz neodtujljive pravice vsake suverene države, da svobodno razpolaga s svojim bogastvom na kopnem in na morju, kot je poudaril jugoslovanski predstavnik na konferenci dr. Vratuša.

S temi glavnimi temami pa še niso izprani vsi problemi, saj so se v «dosjeju o režimu morij» nakopičila vsa svetovna protislovia in kaže, da je ta vprašanja mogoče urejati le skupno, ob posebnem upoštevanju zahtev držav v razvoju. Tretja konferenca OZN o morjih je največji mednarodni simpozij vseh časov, saj se ga udeležuje nad 5.000 delegatov, ki zastopajo 150 držav. Razprava, ki naj bi bila po prvotni zamisli zgolj tehničnega značaja, je takoj zabredla v razburkane vode. Prva črta, ki je še niso prepluli, je vprašanje sodelovanja predstavnikov osvobodilnih gibanj na konferenci. Za njihovo polnopravno udeležbo se zavzemajo predvsem države v razvoju, nasprotujeta pa ji Izrael in del latinsko-ameriških držav.

Medtem ko gre razprava v plenarnem zasedanju proti koncu in se delegati pripravljajo za delo v komisijah, je načelnik švicarske delegacije Jean Monnier govoril v imenu držav, ki nimajo izhoda na morje. Govornik je poudaril, da sicer sodelovanje v morebitni mednarodni konferenci za izkoriščanje oceanov. Delegati, ki so obravnavali zlasti vprašanje izkoriščanja morskih bogastev, je belgijski znanstvenik Rene Van Grieken opozoril na nevarnost onesnaženja in okužbe oceanov. V tej zvezi je poudaril, da predstavlja izredno tanka in nevidna plast petro-

leja, ki prekriva morsko gladino, veliko večjo nevarnost za okolje kot pa madeži in kepe težkih olj, ki jih zasledimo na vseh morjih. Plast petroleja namreč ruši vzajemni vpliv med gladino oceanov in atmosfero. Oceani namreč vsrkajo 70 odstotkov sončne toplote, ki pride na Zemljo, nadzorujejo razpoložljivost kisika in so vir 300 milijard ton sladke vode, ki vsako leto izpuhti v atmosfero.

Človek s svojim nerazodnim delovanjem lahko onemogoči ta naravni mehanizem, ki mu omogoča življenje, saj se je 95 odstotkov petroleja, ki ga najdemo na oceanu, steklo v morje s kopnega.

Dve «vesoljski» novici iz Sovjetske zveze

MOSKVA, 11. — Agencija «Tass» je sporočila, da bo potovanje vesoljske ladje «Saljut-3» z dvema sovjetskima kozmonavtoma, trajalo še teden dni. V kratki informaciji sporoča tudi, da je delovanje vesoljske postaje dobro in, da se kozmonavta izvrstno počutita.

Druge vest prihaja tudi iz Sovjetske zveze. Trije ameriški astronauti Stafford, Brand in Slayton, ki se bodo čez dvajset mesecev s kapsulo Apollo združili s sovjetsko vesoljsko ladjo Sojuz, so odstopali iz Sovjetske zveze. V «zvezdnem mestu», ki leži v bližini Moskve, so se ameriški in sovjetski vesoljci več kot dva